

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ZOOOTEKNİ ANABİLİM DALI**

**İSKENDERUN İLÇESİ KÜÇÜK AİLE SIĞIRCILIK İŞLETMELERİNİN
YAPISAL, SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Özgür SÖĞÜT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Antakya/HATAY

NİSAN-2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	III
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IV
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Hatay İli Uygulaması.....	4
1.2. İskenderun İlçesi Uygulaması.....	5
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	19
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	27
3.1. Materyal.....	27
3.2. Yöntem.....	27
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	30
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	43
KAYNAKLAR.....	46
TEŞEKKÜR.....	49
ÖZGEÇMİŞ.....	50
EKLER.....	51
EK 1. Anket Formu.....	51

ÖZET**İSKENDERUN İLÇESİ KÜÇÜK AİLE SIĞIRCILIK İŞLETMELERİNİN
YAPISAL, SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Bu araştırma, Hatay İlinin İskenderun İlçesindeki küçük aile işletmelerinin yapısal, sosyal ve ekonomik özelliklerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın materyalini, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından İskenderun ilçesine 2004-2006 periyodunda 55 adet gebe düvenin verildiği işletmelerde yapılan anket çalışması oluşturmuştur. Anket sonuçları SPSS bilgisayar paket programı ile analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, işletmelerin % 70.9'u küçük, % 25.4'ü orta ve % 3.6'sı büyük işletmelerden oluşmaktadır. Ahırların % 92.7'si plansız yapılmış olup, büyük çoğunluğunun yapımında betonarme (% 50.9) ve tuğla (% 45.5) kullanılmıştır. Büyük ölçüde taş kullanılarak yapılan barınak sayısı sadece 2 dir (% 3.6). İşletmelerin büyük bir çoğunluğunun (% 70.9) 1-3 baş sığıra sahip olduğu, 4-6, 7-10 ve >10 baş sığıra sahip olan yetiştirici oranlarının ise sırasıyla % 21.8, % 3.6 ve % 3.6 olduğu tespit edilmiştir.

Yetiştiricilerin %56.4'ünün kendi arazileri yoktur. Kendi arazisine sahip olanların %66.7'sinin ortalama arazi büyüklüğü 0.5-5 dekadır. 6-10, >10 dekar arazisi olan çiftçilerin oranı sırası ile %20.8 ve %12.5'tir.

Yetiştiricilerin % 81.8 gibi büyük bir oranının ilköğretim okullarından (İlk ve Ortaokul), % 14.5'inin lise ve üstü okullardan mezun oldukları, % 3.6'sının ise tahsilinin olmayıp sadece okur-yazar oldukları görülmüştür.

İşletmelerin % 7.3'ünde 1-2, % 40.0'da 3-4, % 47.3'ünde 5-6, % 5.5'inde ise 7 ve daha fazla sayıda kişinin yaşadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İskenderun, süt sığırcılığı, yapısal, sosyal ve ekonomik özellikler

ABSTRACT**A RESEARCH ON STRUCTURAL, SOCIAL AND ECONOMIC CHARACTERISTICS OF SMALL SCALE FAMILY FARMS OF CATTLE IN İSKENDERUN DISTRICT**

The study is conducted by aiming bring to light of structural, social and economic characteristics of small scale family farms of cattle in İskenderun District of Hatay Province.

Material of the research was formed by public survey that was performed at units which 55 pregnant heifers were given in 2004-2006 period by Social Assistance and Solidarity Fund to İskenderun District. Results of survey were analysed by using SPSS Computer Package Program. 92.7% of the barns are built without plan, and concrete (50.9%) and brick (45.5%) in construction of most of them.

According to results of analyse, percentages of small, medium and large sized units were 70.9%, 25.4% and 3.6% respectively. 92.7% of the barns of units are jerry-built and barn number which had been built by using stone on a large scale, only is two. It was determined that most of the units (70.9%) have 1.3 heads, The rates of breeders who have 4-6, 7-10 and >10 heads are 21.8%, 3.6% and 3.6% respectively.

56.4% of breeders have not their own lands. Average land size of 66.7% of the breeders who have own lands were 0.5-5 decares. The rates of the farmers who have 6-10, >10 decares were 20.8%, 12.5% respectively.

The percentage of the breeders who graduated from primary and high school and University are 81.8% and 14.5% respectively. 3.6% of the breeders had any education, but they can read and write.

It was determined that the rates of the farms which 1-2 , 3-4, 5-6, 7 and more than 7 persons live in are 7.3%, 40%, 47.3% and 5.5% respectively.

Key words: İskenderun, dairy cattle, structural, social and economic characteristics
2009, 52 pages

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1.1. Hatay İlinde dağıtılan gebe düve sayısı.....	5
Çizelge 1.2. İskenderun İlçesinde köylere göre dağıtılan gebe düve sayısı.....	7
Çizelge 2.1. Süt sığırı işletme kapasitesi ile ilgili literatür bilgileri.....	19
Çizelge 2.2. Muhtelif illerde yapılan araştırmalarda sığırcılık işletmelerinde mevcut sığır popülasyonu genetik kompozisyonu.....	20
Çizelge 3.1. Köylere göre yetiştiricilerin dağılımı.....	28
Çizelge 4.1. İşletme kuruluş tarihi, yetiştiricinin eğitim durumu, esas geçim kaynağı, arazi mülkiyeti ve hanede yaşayanların sayısı ile ilgili anket sonuçları..	30
Çizelge 4.2. İşletmede yetiştirilen hayvan türü, yetiştiricinin hayvancılık deneyim süresi, sığırcılığın türü, işletme kuruluşunda sığırın nereden alındığıyla ilgili anket cevapları.....	34
Çizelge 4.3. Ahırın yapısı, ahırların yapı malzemesi, yemliklerin ve sulukların durumu, havalandırma ve aydınlatma durumu.....	36
Çizelge 4.4. İşletmede bulunan hayvan sayısı, sağılan inek sayısı, alınan süt miktarı, sağım şekli, sütün pazarlanması, damızlık hayvan satışı.....	38
Çizelge 4.5. İşletmelerdeki sağlık uygulamaları, en sık görülen sağlık problemleri... 39	
Çizelge 4.6. İşletmelerdeki sığırların beslenmesi, hayvanlara verilen kaba ve kesif yem miktarları, verilen yemlerin ne şekilde elde edildiğı.....	41
Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin Tarım ve Köyişleri Bakanlığından beklentileri.....	42

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1.1. 1992-2006 Yılları arası Türkiye genelinde dağıtılan hayvan sayıları.....	4
Şekil 1.2.1. Sağrı yüksekliği.....	9
Şekil 1.2.2. Süt karakteri.....	9
Şekil 1.2.3. Beden derinliği.....	10
Şekil 1.2.4. Sağrı genişliği.....	10
Şekil 1.2.5. Sağrı uzunluğu.....	11
Şekil 1.2.6. Arka bacak açısı.....	11
Şekil 1.2.7. Göğüs genişliği.....	12
Şekil 1.2.8. Tırnak taban yüksekliği.....	12
Şekil 1.2.9. Diz yapısı.....	13
Şekil 1.2.10. Arka bacak duruşu.....	13
Şekil 1.2.11. Ön meme bağlantısı.....	14
Şekil 1.2.12. Arka meme yüksekliği.....	14
Şekil 1.2.13. Meme merkez bağı.....	15
Şekil 1.2.14. Meme taban yüksekliği.....	15
Şekil 1.2.15. Ön meme başı yerleşimi.....	16
Şekil 1.2.16. Ön meme başı uzunluğu.....	16
Şekil 1.2.17. Arka meme başı yerleşimi.....	17

1. GİRİŞ

Gerek et gerekse süt açısından sığırın önemli bir hayvansal protein kaynağı olması Türkiye’de hayvan başına verimin yükselmesine yönelik çalışmaların büyükbaş hayvan popülasyonu üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Böylece, sığır popülasyonu içinde kültür ırkı ve melezlerinin oranı, bölgeler arasında farklılıklar olmakla birlikte, %50’nin üzerine çıkmıştır. Ancak, bu potansiyelin önemli kısmı, ekonomik açıdan zayıf, arazi varlığı ve işletme kapasitesi bakımından yetersiz durumdaki küçük aile işletmelerinde yetiştirilmektedir (Şekerden ve Özkütük, 1993).

Söz konusu işletmelerin, hem gelir düzeylerinin düşük oluşu, hem de sığırın uzun vadede kar sağlaması nedeniyle, ekstansif bir yetiştiricilik sistemi içinde faaliyet gösterdikleri gözlenmektedir. Bu durum, bugün için ulaşılan ve gelecekte ulaşılmaması hedeflenen verim seviyelerinin düşük kalmasına neden olmaktadır.

Hayvancılığın geliştirilmesine yönelik politikaların başarısının artırılması açısından, yetiştirici kesiminin faaliyetlerinin sosyal, ekonomik, kültürel ve teknik yapıları itibariyle, çok yönlü olarak incelenmesi ve tanımlanması gerekmektedir. TÜİK’in 2007 yılı istatistiklerine göre Türkiye toplam sığır varlığı 11.036.753 baş olup, bunun 3.295.678’ini (%30) kültür ırkları, 4.465.350’sini (%40.4) melez genotipler, 3.275.725’ini (%29.6)de yerli ırklar oluşturmaktadır (Anonim, 2007a).

Türkiye sığır popülasyonunun %90’ından fazlasını elinde bulunduran küçük aile işletmesi sahipleri hayvancılık bilgisinden yoksun oldukları gibi, ekonomik güçsüzlükleri nedeniyle atılımda da bulunamamaktadırlar. Ayrıca, bu kesimin büyük çoğunluğunun gelenek ve göreneklerine bağlı oluşları da yeni yetiştirme tekniklerini benimsemelerine engel olmaktadır (Şekerden ve Özkütük, 1993).

İnsan beslenmesinde hayvansal kaynaklı besin maddelerinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Nüfus artışına paralel olarak hayvansal besin maddelerinin de gerek nitelik, gerekse nicelik yönünden üretiminin artırılması gerekir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu yöndeki çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Hayvansal üretimin artırılmasında besleme ve genetik iyileştirme ile hayvanların verim potansiyellerinin artırılması yanında, yaşama ve barınma ortamındaki çevre koşullarının da iyileştirilmesi ve optimum düzeye getirilmesi esastır (Tuncel, 1994). Hayvanların yaşadıkları ortamlarda çevresel faktörler; fiziksel, kimyasal, sosyal ve mikrobiyolojik

olabilir ve barınakların projelenmesinde bu faktörlerin çok iyi değerlendirilmesi gerekir. Çünkü çevre koşulları, hayvanların sağlığı ve verimlerinin yanı sıra, barınakların yapısal özellikleri ve maliyeti üzerinde de etkili olabilmektedir (Tugay ve Bakır, 2004).

Bugüne kadar uygulanan kalkınma planlarında sığır sayısının sabit tutulup, bakım-besleme şartlarında sağlanacak iyileştirme ve genotipik ıslah yoluyla hayvan başına verimin artırılması öngörülmüştür. Ancak, amaçlanana ulaşıldığını söylemek mümkün değildir (Şekerden ve Özkütük, 1993). Bunda etken, ülkemizdeki sığır yetiştiricilerinin büyük çoğunluğunun bakım besleme imkanlarının ve yetiştirdikleri sığırların genotipik olarak yetersiz oluşudur. Ayrıca, yetiştirici elinde mevcut olan sığır genotipleri, yetiştiriciliğin yapıldığı bölgeye uygun değildir ve halk maddi yetersizlik ve bilgisizlik nedeni ile daha iyi genotipe sahip hayvanları, uygun ödeme koşulları ile edinmemektedir.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren genetik seviyenin iyileştirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Öncelikle yerli ırkların kendi içlerinde ıslahına çalışılmış, daha sonra bu yolla sağlanan ilerlemenin yeterli olmadığı düşünülerek kültür ırkı sığır ithalatına başlanmıştır. Genetik seviyenin iyileştirilmesinde 1970'li yıllardan itibaren ise öncelik, hemen tamamen ithalata verilmiştir. Nitekim 1989-1996 yılları arasında yaklaşık 250.000 baş gebe düve ithali gerçekleştirilmiştir (Akman ve ark., 2001).

Ülkemizde 1970'lerden itibaren mevcut sığır varlığı içinde hızlı bir artış gösteren Holstein ırkı sığırların 1998 yılına ait verilere göre Türkiye'de yetiştirilen kültür ırkı sığırlar içindeki payı %65, toplam sığır varlığındaki payı ise %16 dolayındadır (Galiç ve ark., 2004).

Sığır yetiştirilen işletmelerde kar sağlamak için gerekli üreme performans ideal kriterleri önceden hedeflenmektedir. Bunlardan ilk tohumlama yaşının 15 ay, ilk buzağılama yaşının 22-26 ay, buzağılama aralığının 365 gün, doğumdan sonraki ilk tohumlamaya kadar geçen sürenin 65 gün, doğumdan gebe kalıncaya kadar geçen sürenin (servis periyodu) 85 gün olması istenmektedir (Topaloğlu ve Güneş, 2005).

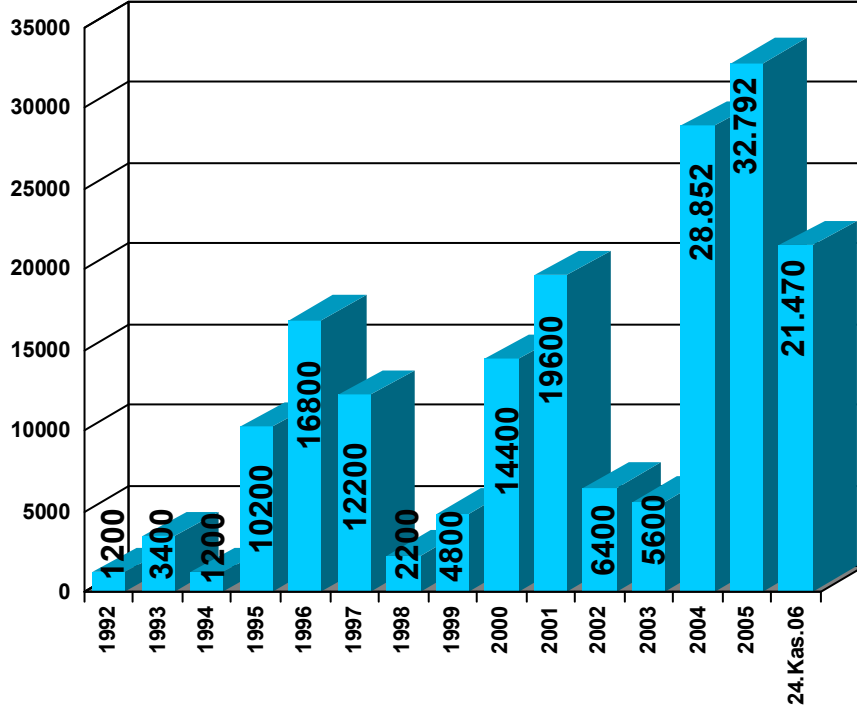
Bu çalışmada, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından İskenderun ilçesine 2004-2006 periyodunda verilen Siyah Alaca gebe düvelerin dağıtıldığı işletmelerdeki sığırcılığın yapısı, sosyal ve ekonomik özellikleri ele alınmıştır.

Ülkemizde 1992 yılında “T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi” adı altında bir proje başlatılmıştır. Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” ile kurulmuştur. Kuruluş tarihinden 09.12.2004 tarihine kadar Fonun idari işleri Başbakanlığa bağlı bir birim olarak faaliyet gösteren Fon Genel Sekreterliği eliyle yürütülmüştür. Daha sonra 01.12.2004 tarihinde kabul edilip, 09.12.2004 tarihinde de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla Fon Genel Sekreterliği, Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmış, böylece Fon idaresi bu tarihte kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Devletimizin en önemli sosyal yardım ve himaye kuruluşudur (Anonim, 2008a).

Proje ile düşük verimli yerli sığırlar yerine, daha yüksek süt ve et verim potansiyelinde olan hayvanların ikame edilmesi amaçlanmaktadır. Böylece projenin uygulandığı her bölgede işsizliğe bir nebze olsa da çözüm getirilerek düşük gelirli vatandaşın geçim düzeyine, süt ve et tüketimine katkıda bulunmak, dolayısı ile aile ve bölge ekonomisini kısmen de olsa geliştirmek hedeflenmektedir.

Projede, Siyah Alaca ırkın kullanılması, yem bitkileri ve mısır silajı üretiminin teşviki, barınakların hayvanların daha rahat yaşamaları için biraz daha uygun hale getirilmesi öngörülmüştür (Anonim,2004). Projede, sığır verilen her yetiştiriciye 1 baş Siyah Alaca gebe düve verilmesi ve yetiştiricinin mutlaka köyde yaşıyor olması şartı getirilmiştir. Geri ödeme, hayvanın verildiği 3. yıldan itibaren başlayarak 3 yılda eşit miktarlarda ve faizsiz olarak gerçekleştirilmektedir. Verilen gebe düveler yavru atma ve ölüme karşı sigortalanmaktadır.

1.1. Hatay İli Proje Uygulaması

Şekil 1.1. 1992-2006 Yılı Kasım ayı arası Türkiye genelinde dağıtılan hayvan sayıları (Anonim, 2007b)

Hatay ili 1999 yılında bu Proje kapsamına alınmıştır ve 2006 yılı Kasım Ayı sonuna kadar proje kapsamına 180.114 gebe düve dahil olmuştur (Şekil 1.1.), (Anonim, 2007b). Hatay İlinde proje başlangıcından itibaren dağıtılan gebe düve sayısı yıllara ve ilçelere göre Çizelge 1.1’de gösterilmiştir (Anonim,2007 c).

Çizelge 1.1. Hatay İlinde dağıtılan gebe düve sayısı (Anonim, 2007c).

İlçe	Yıllar								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Belen	18	-	-	-	40	20	-	-	78
Dört Yol	-	-	-	-	-	25	-	-	25
Erzin	-	-	-	-	42	-	-	-	42
Hassa	-	-	20	-	25	-	10	-	55
İskenderun	29	-	40	71	90	61	34	16	341
Kırıkhan	-	-	30	20	55	-	40	-	145
Kumlu	-	-	-	-	96	-	-	64	160
Reyhanlı	-	-	-	-	-	98	-	110	208
Samandağ	-	-	-	-	31	-	128	-	154
Yayladağ	19	23	10	-	100	-	72	-	224
Toplam	66	23	100	91	479	204	284	190	1432

1.2. İskenderun İlçesi Proje Uygulaması

İskenderun İlçesinde 1999, 2001, 2002, 2003 yıllarında düveler, Edirne, Tekirdağ ve Sakarya İllerinden; 2004, 2005, 2006 yıllarında K. Maraş, Gaziantep ve Osmaniye İllerinden getirilmişlerdir. Hayvanlar, çeşitli illerin Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliklerinden teklif mektubu alınarak en uygun koşulları sağlayan birliklerden alınmaktadır. Bu hayvanlara ait pedigriler birliklerden alınmakta ve İlçe Tarım Müdürlüklerinde muhafaza edilmektedir.

Hayvanların dağıtılacağı köyler İlçe Tarım Müdürlükleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca belirlenmektedir. Köyler belirlendikten sonra duyuru yapılmak suretiyle başvuru yapmak isteyen çiftçilere haber verilmektedir. Başvuru yapan yetiştiricilerin uygun olup olmadıkları İlçe Müdürlükleri tarafından kontrol edilmektedir. Uygun olanların başvuruları kabul edilmekte ve değerlendirilmeye alınmaktadır. Eğer dağıtılacak hayvan sayısından fazla başvuru olmuşsa kura çekilerek yetiştiriciler belirlenmektedir.

Getirilen hayvanlar ilçede veya köylerde Kaymakam ve İlçe Tarım Müdürünün de katıldığı bir törende yetiştiricilere kura usulü ile dağıtılmaktadır. Hangi yetiştiriciye hangi hayvanın verileceği, yapılan bu kura ile belirlenmektedir.

Hayvanların yetiştiriciye verilmesinden sonraki takip ve kontrolü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Hayvanın herhangi bir sebepten dolayı ölümü, yavru atması veya damızlık niteliğini kaybetmesi (kısırlık, sakatlık vb.) gibi durumlarda İlçe Tarım Müdürlüğü elemanları tarafından gerekli rapor düzenlenmekte ve sigortadan gerekli işlemlerin yapılması sağlanmaktadır. Ölen veya damızlık vasfını yitirmesinden dolayı elden çıkarılan hayvanın yerine yeni bir hayvanın alınması gerekmektedir. Yeni hayvanın alınması için İlçe Tarım Müdürlüğü'nün onay vermesi şarttır.

Zaman zaman Başbakanlıktan gelen Müfettişler tarafından bazı yetiştiricilere gidilerek kontroller yapılmakta ve bu kişilere, verilen hayvanlardan memnun olup olmadıkları sorulmakta, ayrıca Tarım İlçe Müdürlüğü'nün hayvan verdiği kişilerin proje metninde öngörülen şartlara uygun olup olmadıkları incelenmektedir.

1999-2006 periyodunda toplam 34 köye Proje kapsamında hayvan dağıtılmıştır. Köylere ve yıllara göre ilçeye dağıtılan gebe düve sayısı Çizelge 1.2'de verilmiştir (Anonim 2007c).

Çizelge 1. 2. İskenderun ilçesinde köylere göre dağıtılan gebe düve sayısı
(Anonim, 2007c).

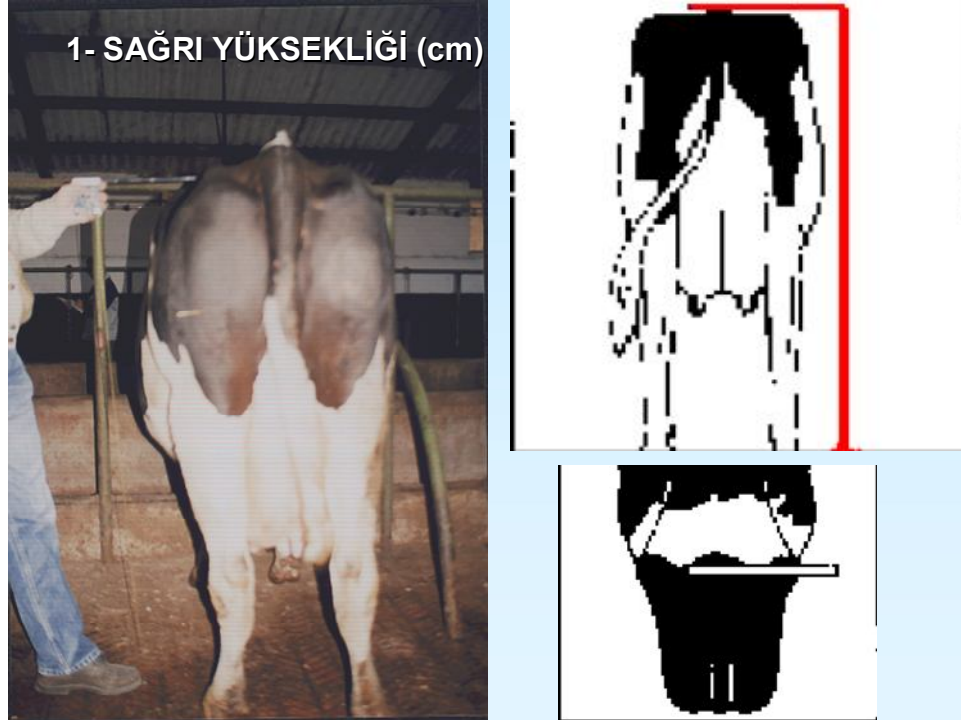
Köyler	YILLAR								TOPLAM
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Kozaklı	8		8	13		1			30
Karagöz	7				7				14
Kurtbağı	6		7	3		2			18
Yukarıkepirce	8		6	15		2	5		36
Helvalı			11	30			5		46
Işıklı			6						6
Beyköy			2						2
Derekuyu				10		3	5		18
Haymaseki					4	2			6
Güzelköy					5	3			8
Düğünürdu					6	3	5		14
Suçıkağı					6				6
Aşkarbeyli					5			5	10
Kale					5	1			6
Cırtıman					6	3		11	20
Kaledibi					5	1			6
Nergizlik					3				3
Büyükdere					1				1
Arpaderesi					5				5
Pirinçlik					5		4		9
Tatarlı					5	5			10
Bitişik					6				6
Aşağıkepirce					5		3		8
Karahüseyinli						5			5
Kavaklıoluk						3			3
Harlısu						2	4		6
Akarca						3			3
Konacık						5			5
Avcıarsuyu						7			7
Hacıahmetli						5			5
Üçgüllük					6				6
Tülek					5				5
Arpagedik						5			5
Kışla							3		3
TOPLAM	29		40	71	90	61	34	16	341

Birliklerden satın alınacak hayvanlar, birliklerin bulunduğu illerin Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye olan yetiştiricilerin hayvanları arasından, Tarım İlçe Müdürlüklerince görevlendirilen personeller tarafından 100 puan üzerinden değerlendirilerek seçilmektedir. 100 puan üzerinden yapılan sınıflandırmada değerlendirme 4 kategoride aşağıdaki şekilde yapılmakta olup, puanlamada esas özelliklere ait vücut şekilleri Şekil 1.2.1-1.2.18’de gösterilmiştir.

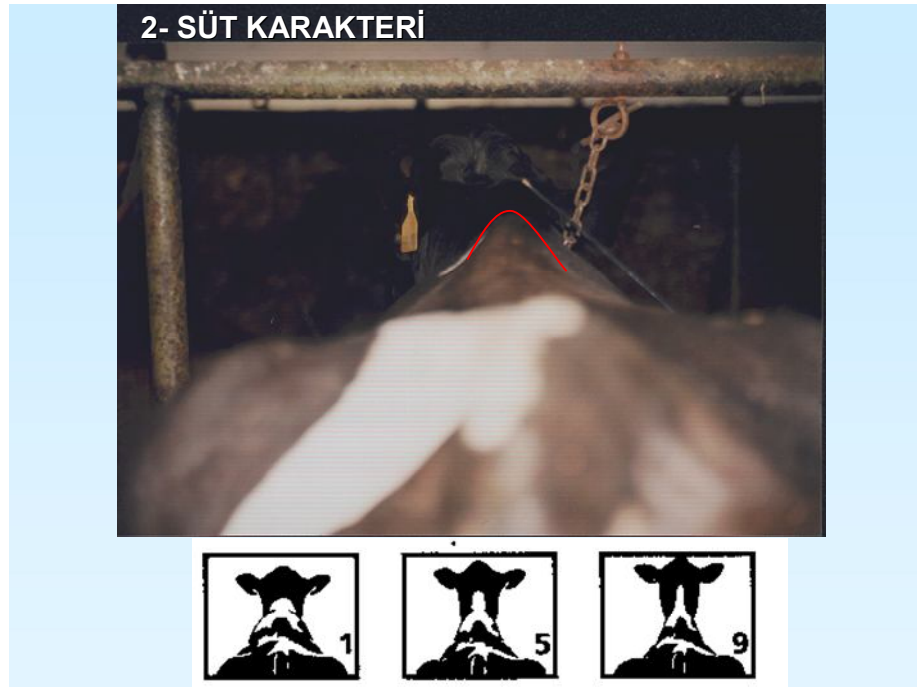
Kategori	Ağırlık (%)
-----	-----
Süt Tipi	15
Beden	20
Ayak ve Bacaklar	25
Meme Yapısı	40

Puanlama sonucu 70 ve üzeri olan hayvanlar seçilmektedir. Puanlamanın yanı sıra satın alınacak olan gebe düveler en az 400 kg canlı ağırlığında, 130 cm sağrı yüksekliğinde ve 168 cm göğüs genişliğinde olmak zorundadır. Mavi Sertifikalı Projelerde ise, 450 kg canlı ağırlık, 135 cm cidago yüksekliği ve 175 cm göğüs çevresi koşulu vardır.

Puanlamada esas alınan özelliklere ait vücut şekilleri, Şekil 1.2.1 – Şekil 1.2.18’de gösterilmiştir.

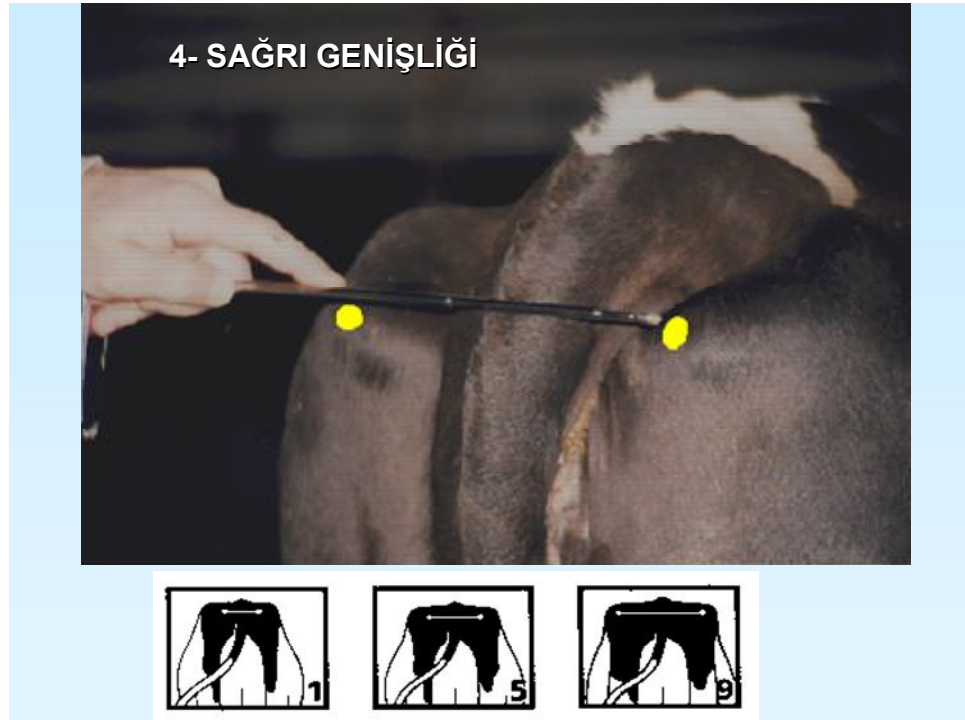
Şekil 1.2.1. Sağı yüksekliği

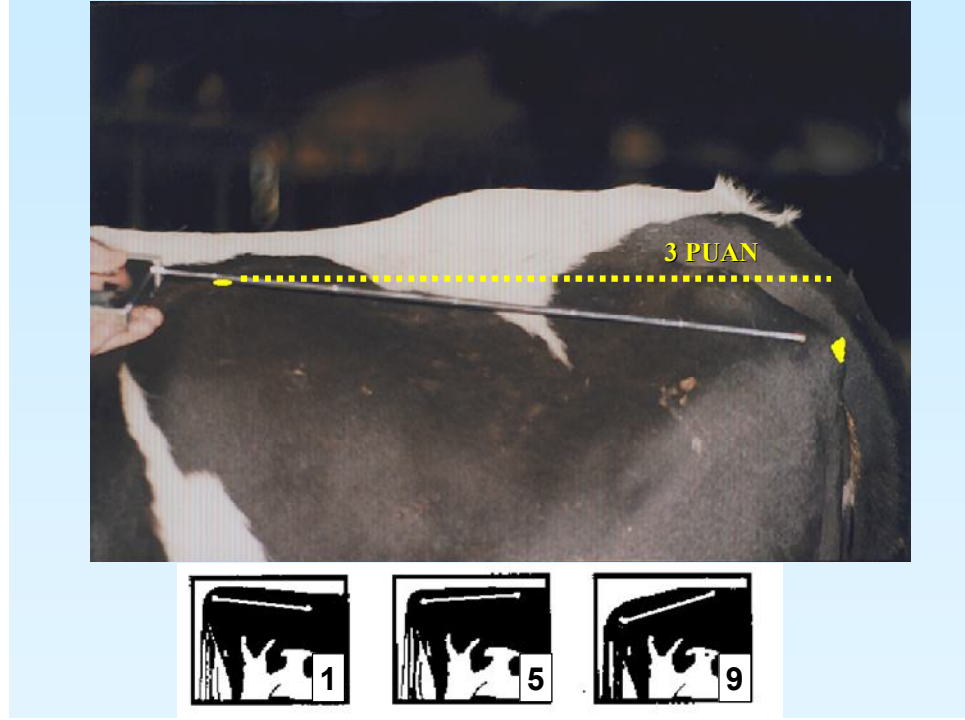
Şekil 1.2.2. Süt karakteri

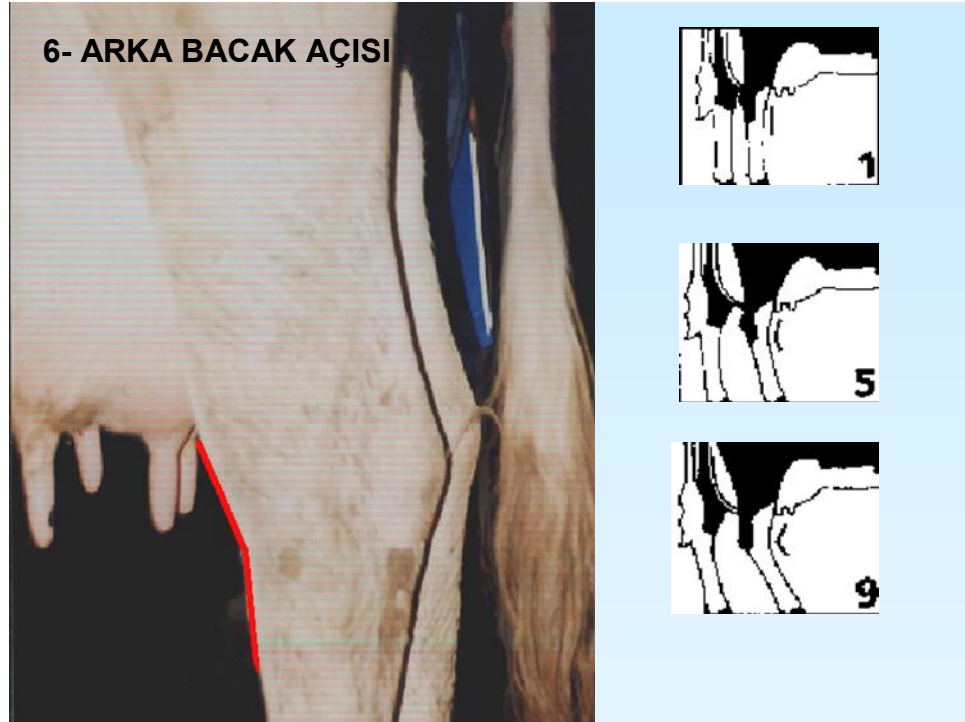
Şekil 1.2.3. Beden derinliği

Şekil 1.2.4. Sağrı genişliği

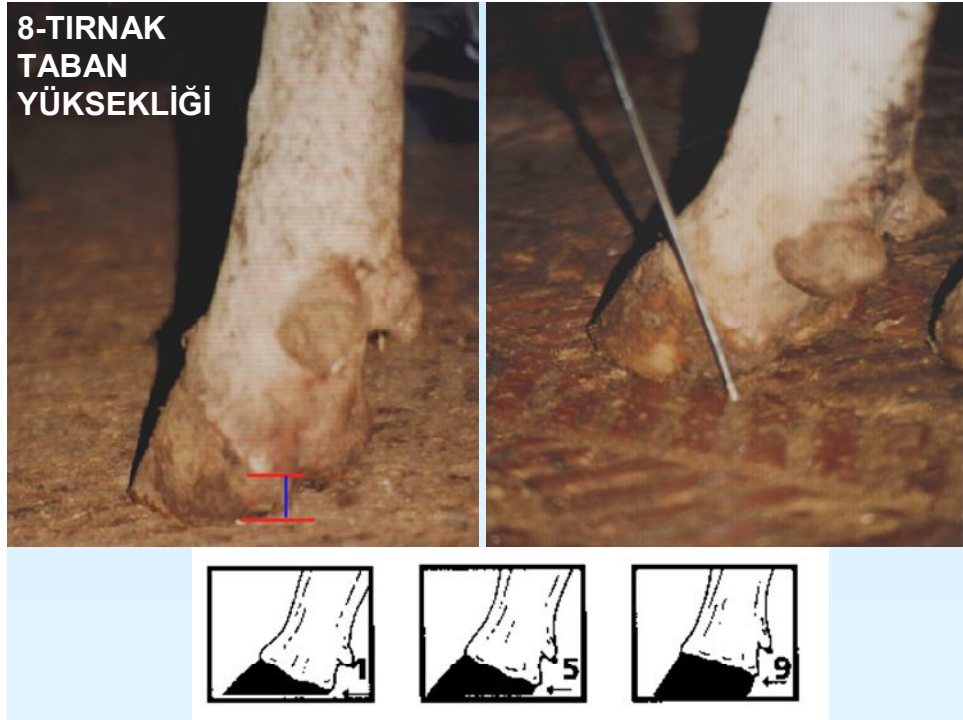
Şekil 1.2.5. Sağrı uzunluğu

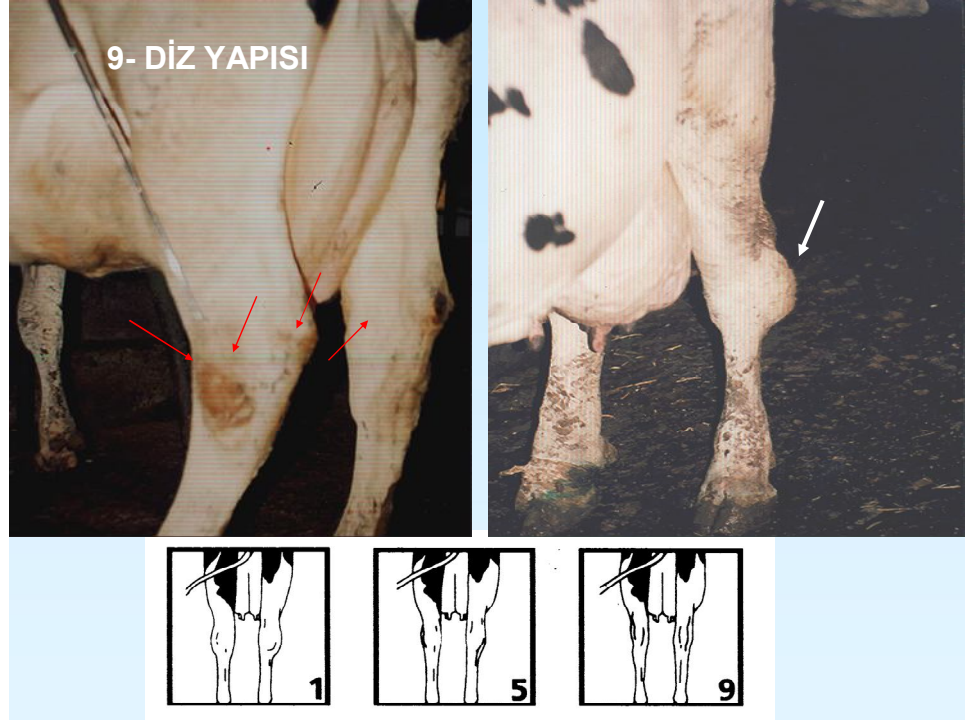
Şekil 1.2.6. Arka bacak açısı

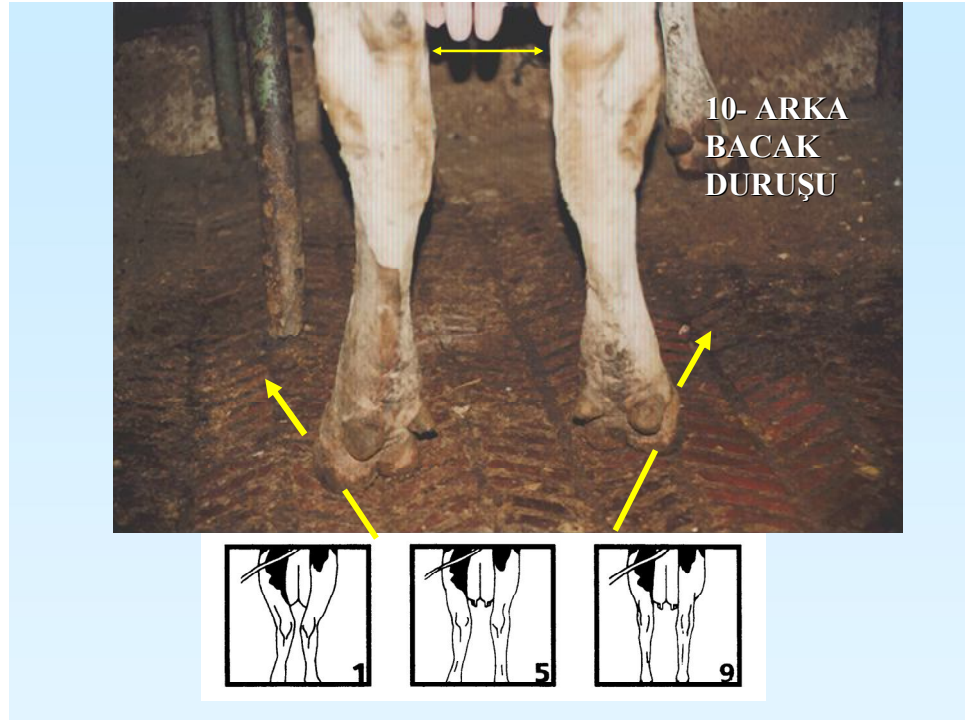
Şekil 1.2.7. Göğüs genişliği

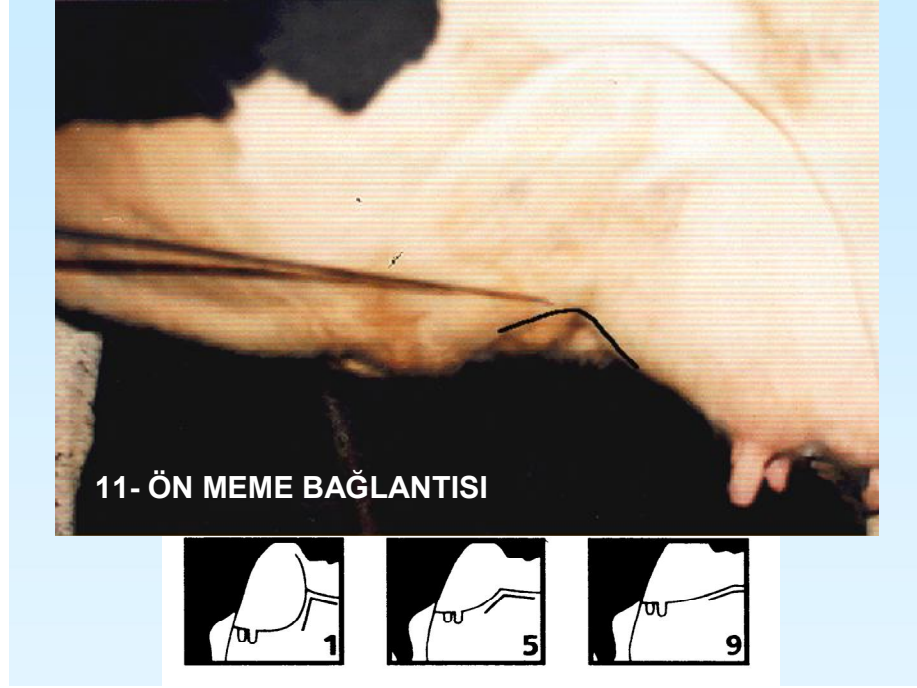
Şekil 1.2.8. Tırnak taban yüksekliği

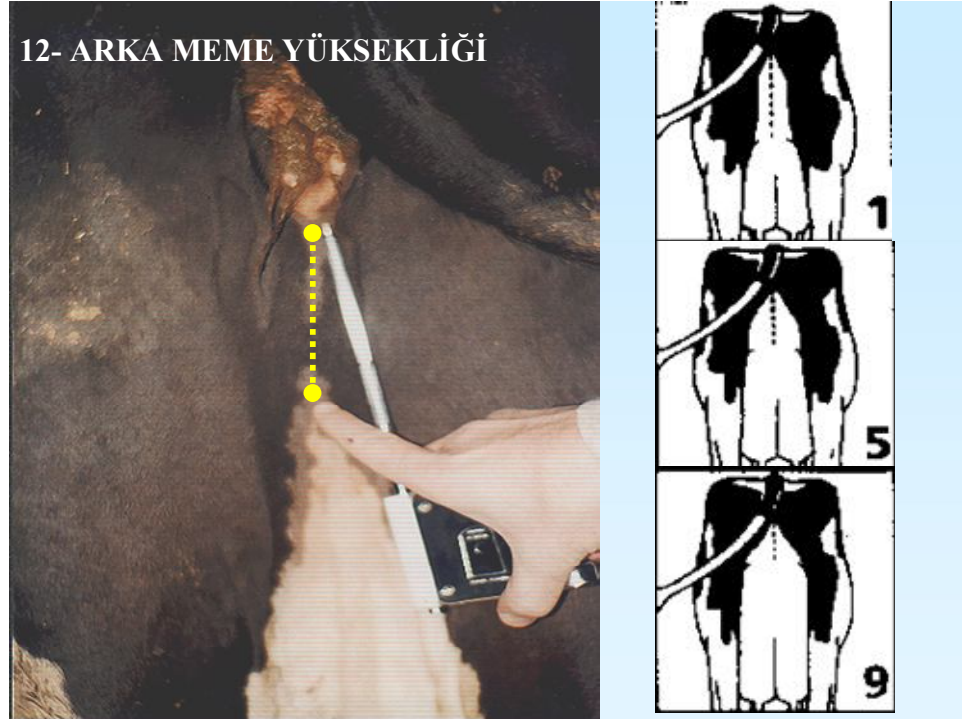
Şekil 1.2.9. Diz yapısı

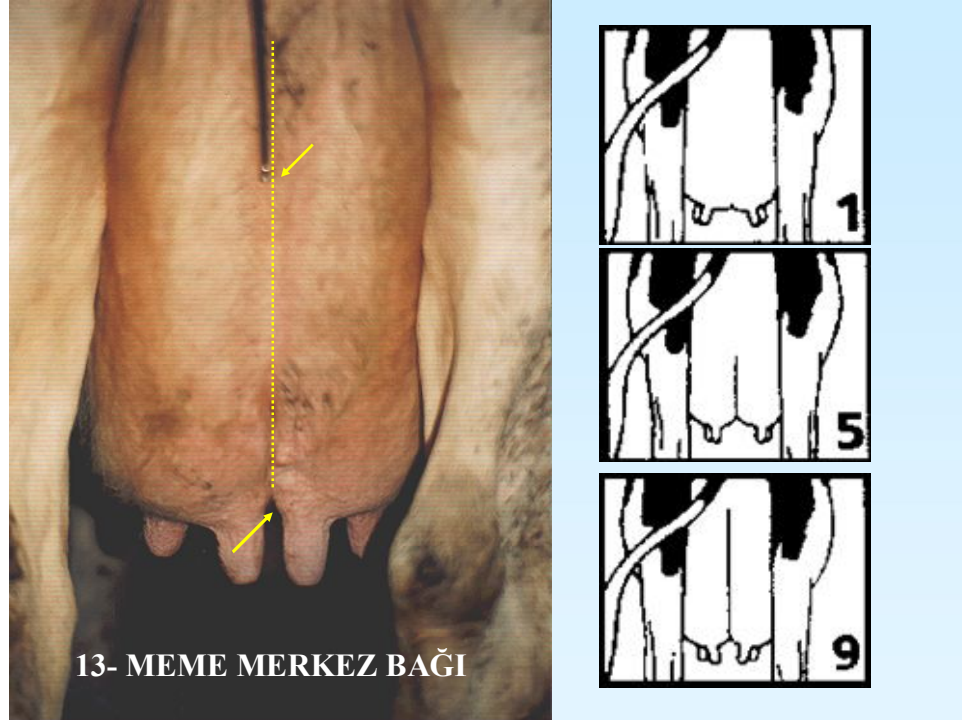
Şekil 1.2.10. Arka bacak duruşu

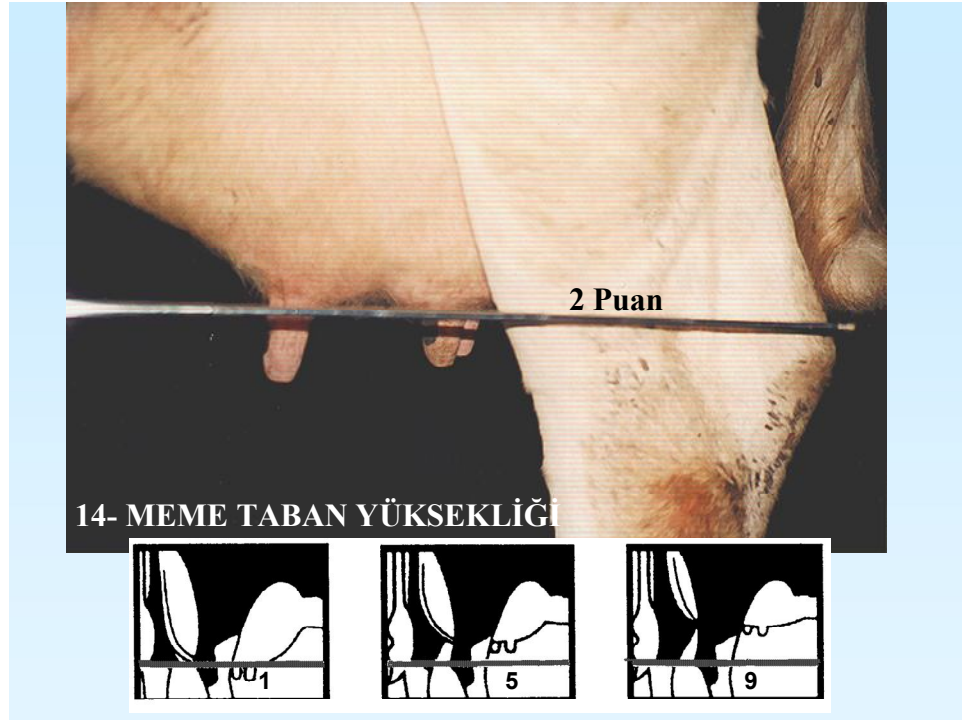
Şekil 1.2.11. Ön meme bağlantısı

Şekil 1.2.12. Arka meme yüksekliği

Şekil 1.2.13. Meme merkez bağı

Şekil 1.2.14. Meme taban yüksekliği

Şekil 1.2.15. Ön meme başı yerleşimi

Şekil 1.2.16. Ön meme başı uzunluğu

Şekil 1.2.17. Arka meme başı yerleşimi

Projeler İlçe Müdürlükleri tarafından hazırlanmakta ve aşağıdaki başlıkları içermektedir;

- 1-Projenin Adı
- 2-Projeden Sorumlu Kişiler/Kuruluşlar
- 3-Proje Süresi
- 4-Proje Uygulama Yeri
- 5-Projenin Konusu
- 6-Fayda Sahibi Sayısı
- 7-Proje Harcamaları
- 8-Projenin Amacı
- 9-Projenin Yöre İçin Faydaları
- 10-Projenin Teknik Detayları
- 11-Elde Edilecek Ürünlerin Pazarlama Durumu
- 12-Projenin Sürdürülebilirliğine Ait Değerlendirme

Bu araştırma, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na ait olup, takibi İl ve İlçe Tarım İl Müdürlükleri tarafından yapılan Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi

kapsamında Hatay İlinin İskenderun İlçesinin, 2004, 2005 ve 2006 yıllarında sığır dağıtımını yapılan köylerinden 18 tanesinde sığır verilen tüm işletmelerin yapısal, sosyal ve ekonomik özelliklerinin incelenmesi, karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek amacıyla bazı önerilerin yapılması ve böylece söz konusu proje ile hedeflenenlere ulaşılması konusunda İskenderun örneği ile ışık tutulması amacıyla yapılmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Hayvansal üretimin artırılması için, genetik iyileştirmenin yanında hayvanların yaşadığı çevrenin de iyileştirilerek optimum düzeye getirilmesi gerekmektedir.

Fidan (1992), Çorum ilinde sığır yetiştiricileri üzerine yaptığı araştırmada, ülkemizde sığır yetiştiriciliğinin daha çok bitkisel üretimle birlikte yapılmakta olduğunu belirterek, Türkiye’de mevcut tarım işletmelerinin %86’sının bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yaptığını, %11’inin sadece bitkisel üretimde, %3’ünün ise sadece hayvansal üretimde uğraştığını ifade etmiştir.

Türkiye genelinde tarımla uğraşan işletmelerin ortalama arazi varlığı 60 da olup, mevcut 3.076.650 işletmenin %2.36’sında hayvansal üretim, %30.21’inde bitkisel üretim, %67.43’ünde bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yapılmaktadır. Büyükbaş hayvanların işletmeler itibarı ile dağılımı incelendiğinde; 1-4 baş hayvana sahip işletmeler %59.71 iken bunu %25.59 ile 5-9 baş ve %11.23 ile de 10-19 baş hayvana sahip işletmeler izlemektedir (Anonim, 2001).

Toplam hayvan varlığı içinde sığırcılığın payını Şahin (1994) Ankara’nın Ayaş İlçesinde %85.63, Tutkun (1999), Diyarbakır İli Merkez İlçe Köylerindeki süt sığırcılığı işletmelerinde %81.2 olarak bildirilmektedir.

Türkiye sığır popülasyonunun, 2004 yılı için % 21 kültür ırkı, % 44’ü kültür ırkı melezleri ve %35’inin ise yerli ırklardan oluştuğu, bölgelere göre kompozisyonun değiştiği, Akdeniz Bölgesi kültür ırkı melezleri oranının ise %70 ile en yüksek olduğu bildirilmektedir (Anonim, 2006).

Muhtelif araştırmacılar mevcut hayvan varlığına göre süt sığırı işletme kapasitesini Çizelge 2.1’deki, sığırcılık işletmelerinde mevcut sığır popülasyonu genetik kompozisyonunu Çizelge 2.2’de verildiği gibi belirlemişlerdir.

Çizelge 2.1. Süt sığırı işletme kapasitesi ile ilgili literatür bilgileri

Araştırmacı	Süt sığırı işletme kapasitesi (%)			Araştırmanın yapıldığı il
	Küçük (1-5)	Orta (6-20)	Büyük (>20)	
Uçak, 1992	43.9	38.6	17.5	Samsun
Kayısoğlu ve ark., 1994	21.4	53.5	25	Tekirdağ
Akyüz, 1998	69	31	-	Van
İldız, 1999	17.8	44.4	37.8	Tokat
Tutkun, 1999	47	29	24	Diyarbakır

Çizelge 2.2. Muhtelif illerde yapılan araştırmalarda sığırçılık işletmelerinde mevcut sığır popülasyonu genetik kompozisyonu

Araştırmacı	Genotip oranları (x)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Şekerden (1988)	10		10	20	20	40				
Uçak (1992)	11.4			16.5	7.5	39.8	24.8			
İnan (1992)	75			4.2			20.8			
Şahin (1994)	75.8	21		1.8			0.61		0.15	0.46
Oluğ (1996)	70.5	23.1		1.2			2.4	1.9	0.04	
Tutkun (1999)	31.3	47.1		20.8			0.3	0.4		
Bakır (2002a)	33.5						5.4		61.6	
Tugay ve Bakır (2004)	73.2			1.6				25.2		

(x) (1: Siyah Alaca; 2: Siyah Alaca melezi, 3: İsrail Frizyan; 4: Yerli, 5: Jersey, 6: Jersey melezi, 7: Esmer, 8: Esmer melezi, 9: Simental melezi, 10: Simental x Siyah Alaca melezi);

Çağı (1996), Antakya Merkez ve ilçelerinde saptanan 250 adet hayvancılık işletmesinde yaptığı çalışmaya göre, araştırma kapsamındaki işletmelerin yaklaşık %54.9'u (95 işletme) 1-9 baş kapasiteli aile ve küçük işletme, %22.5'i (39 işletme) 10-19 baş kapasiteli orta işletme, %19.7'si (34 işletme) 20-49 baş kapasiteli büyük işletme niteliğinde iken, %2.9'u (5 işletme) 50-99 baş kapasiteli çok büyük işletme şeklinde olduğunu, büyük işletme oranının (%22.6) henüz tatminkar seviyede olmadığını bildirmiştir. Araştırmacı, araştırma kapsamına alınan 250 hayvancılık işletmesinden, %47,6'sının (173 işletme) sadece besi sığırçılığı, %30.8'inin (77 işletme) süt sığırçılığı ve %21.6'sının (54 işletme) ise, süt-besi sığırçılığı işletmesi olarak işlev sürdürdüğünü bildirmiştir. Araştırmada söz konusu edilen besi işletmelerini yöneten ve yönlendiren işletmecilerin %91.3'ünün 20-60 yaş arası gruptan olduğunu saptayarak, genç ve yaşlı işletmecilerin oranının %10'dan daha düşük olduğunu ifade etmiştir. Çalışmada, besi işletmesi sahiplerinin %77.5'inin (134 kişi) ilkokul, %6.4'ünün (11 kişi) ortaokul, %6.4'ünün (11 kişi) lise, %1.2'sinin (2 kişi) de üniversite eğitimi almış kişiler olduğu ortaya çıkmış, ayrıca %5.8'inin (10 kişi) okuma-yazma bilmeyen, %2.9'unun (5 kişi) da okula gitmediği halde okuma-yazma bilen grubunu oluşturmuş olduğu, tüm işletmeler dikkate alındığında, işletme sahiplerinin yaklaşık %90.1'inin ilk ve ortaöğretim eğitimi aldığı, %8.7'sinin ise hiç eğitim almadığını anlaşılmıştır.

Tapkı (1996), Hatay İli ve çevresinde süt sığırı yetiştiriciliği ve sığır besiciliği yapılan tarım işletmelerinin teknik, ekonomik ve yapısal özellikleri ile ilgili

çalışmasında, ahırlarda kullanılan yemliklerin tamamının betonarme olduğunu, hayvanların su gereksinimlerinin ise işletmelerin %26'sında yemliklerin yanında sabit olarak inşa edilen suluklardan, %34'ünde kova ve yalaklar ile, %40'ında ise yemliklerin aynı zamanda suluk olarak kullanılması ile sağlanmakta olduğunu bildirmiştir.

Boyar ve Yumak (2000), Isparta ve Burdur İllerindeki toplam 106 süt sığırcılığı işletmesini kapsayan anket çalışmalarında, sadece süt sığırcılığı yapan işletmelerin oranının %13.2, bitkisel üretimle birlikte hayvancılık yapan işletmelerin oranının %79.2 ve süt sığırcılığı yanında tarımsal üretim haricinde farklı bir iş kolunda faaliyet gösteren işletmelerin oluşturduğu grubun oranının ise %7.6 olduğunu bildirmişlerdir.

Tugay ve Bakır (2004)'ın Giresun yöresindeki süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ile ilgili yaptıkları çalışmalarda, işletmelerin %59.8'inin küçük, %17.7'sinin orta ve %22.5'inin büyük işletmelerden oluştuğunu, işletme başına düşen ortalama sığır sayısının ise 7.98 olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacılar bunların %23.6'sının yerli, %71.1'inin melez ve %5.3'ünün kültür ırkı olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, işletmecilerin %54'ünün ilkokul mezunu olduğu, %19.3'ünün ise tahsili olmadığını tespit edilmiştir. İşletmelerin %38.9'u suni tohumlama, %58.2'si tabii tohumlama yaptırmaktadır.

Bakır (2002b), Van İlindeki özel süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal durumu ile ilgili çalışmasında, yöredeki işletmelerin %92.5'inin küçük, %5.6'sının orta ve %1.9'unun büyük işletmelerden oluştuğunu, mevcut kültür ırkı sığırların %61.1'ini Sarı Alaca, %33.5'ini Siyah Alaca ve %5.4'ünü Esmer ırkın oluşturduğunu belirtmiştir.

Şahin (2001), Kayseri İlinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısal özellikleri ve pazarlama sorunları ile ilgili çalışmasında, incelenen arazilerin mülkiyetinin %80.9'unun mülk arazi, %13'ünün ortaklı olduğunu ve %6.1'ininde kiralanmış arazi olduğunu, işletmelerdeki günlük süt üretiminin 49.7 kg, günlük satılan süt miktarının 43.9 kg. ve işletmelerde aile bireylerinin tüketimi için ayrılan süt miktarının ise 5.8 kg. olduğunu bildirmiştir.

Bakır ve Demirel (2001), Van ili ve ilçelerindeki sığırcılık işletmelerinde kullanılan yem çeşitleri ve besleme alışkanlıklarıyla ilgili olarak 320 işletmede yaptıkları çalışmada, günlük hayvan başına 6-10 kg ve 15 kg ile üzeri kaba yem veren işletme oranının sırasıyla %34.0 ve %35.3, günlük hayvan başına 1-4 kg ve 5-8 kg süt yemi veren işletme oranının sırasıyla %56.8 ve %35.3 ve günlük hayvan başına 1-4 kg

ve 5-8 kg kepek veren işletme oranının ise sırasıyla %62.3 ve %31.7 olduğunu ifade etmişlerdir.

Koyubenbe (2005), İzmir İli, Ödemiş İlçesinde süt sığırcılığının geliştirilmesi olanakları üzerine yaptığı çalışmada, işletmelerde en sık karşılaşılan hastalığın %63.9 oranıyla mastitis olduğunu bildirmiştir.

Kum (2006), Antalya İli genelinde toplam 211 işletmede yaptığı çalışmada, işletmelerin %28.9'unun 5-12 baş arası hayvana, %46.9'unun 13-21 baş arası hayvana ve %24.2'sinin 22 baş ve daha fazla hayvana sahip olduklarını bildirmiştir. Aynı çalışmada, işletmelerdeki sığırların %0.1'inin yerli, %2.5'inin melez ve 97.4'ünün kültür ırklarından oluştuğunu bildirmiştir. Araştırmacı işletmecilerin %63'ünün ilköğretim mezunu olduğu, %8.1'inin ortaokul mezunu olduğu, %28.9'unun ise lise ve üstü eğitim düzeyinde olduğunu bildirmiştir.

Demirtaş (2006), Manavgat ilçesi süt sığırcılık işletmelerinin genel profili üzerine yaptığı araştırmasında, yetiştiricilerin %93.55'inin ilköğretim mezunu, %6.45'inin ortaöğretim mezunu olduğunu, yükseköğretim mezunu olan yetiştirici bulunmadığını söylemiştir. Araştırmacı, işletmecilerin %3.23'ünün genç, %74.19'unun orta yaşlı, %22.58'inin ise yaşlı olduğunu belirlemiştir. Aynı çalışmada, işletmelerin %50'sinde hazır yem kullanıldığı, diğer %50'sinde ise hazır yemin yanı sıra kaba yem gereksinimini karşılamak amacıyla, işletme arazisinde yetiştirilen yem bitkilerinin kullanıldığı ifade edilmiştir.

Şahin ve Yılmaz (2008), Van ili, Gürpınar ilçesinde yem bitkileri üretimi ve sorunları üzerine yaptıkları çalışmada, işletmelerdeki ortalama hane halkı büyüklüğünün 6.74 kişi, işletme sahiplerinin yaş ortalamasının 42.67 yıl, tarımsal üretimdeki tecrübelerinin 23.49 olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılar, yem bitkisi üreten işletmelerde işletme başına düşen ortalama işletme arazisinin 52.5 dekar olduğunu ve işletme arazilerinin tamamının işletmecilerin mülkü olduğunu ifade etmişlerdir. İncelenen işletmelerdeki ortalama süt ineği varlığının 2.05, inek başına ortalama süt veriminin günlük 5.19 kg olduğunu tespit etmişlerdir.

Nizam ve Armağan (2006), Aydın ilinde pazara yönelik süt sığırcılığı işletmelerinin verimliliklerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, üreticilerin %56'sının ilköğretim, %19'unun ortaokul, %15'inin lise, %8'inin üniversite, %2'sinin yüksek lisans mezunu olduğunu, yetiştiricilerin süt sığırcılığı tecrübelerinin ise 13.93 yıl

olduğunu saptamışlardır. Araştırmacılar, işletme gruplarındaki sağmal inek sayısının sırasıyla 6.77 baş, 14.48 baş, 32.94 baş, işletmeler genelinde ise 12.99 olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada Aydın ili süt sığırcılığı işletmelerinin günlük süt üretiminin ortalama olarak 235.19 kg. olduğunu, bunun 2.86 kg'ının evde tüketilmekte, 17.18 kg'ının buzağılara verilmekte, 215.13 kg'ının ise satılmakta olduğunu, satılan sütün %29.01'inin kooperatifler, %34.54'ünün büyük firmalar, %36.29'unun yöresel mandıralar tarafından alınmakta olduğunu ve işletme sahiplerinin kendi sattıkları sütün oranının ise toplam satılan sütün %0.15'i kadar olduğunu söylemişlerdir.

Günlü (1997), Konya ili süt sığırcılık işletmelerinde karlılık ve verimlilik analizleri ile işletmelerin üretim ve pazarlama sorunları ile ilgili çalışmada, araştırma kapsamına alınan süt sığırcılık işletmelerinin %44.17'sinin 1-5 yıl, %26.67'sinin 6-10 yıl, %29.17'sinin ise 11 yıl ve daha uzun süredir süt sığırcılığıyla uğraşmakta olduklarını belirlemiştir. Araştırmada, il genelindeki sığırcılık işletmelerinin %46.67'sinin kullandıkları kaba yemi kendilerinin yetiştirdiğini, %30'unun dışarıdan satın aldığını ve %23.33'ünün ise hem yetiştirip hem de satın almakta olduğunu söylemiştir.

Dedeoğlu ve Yıldırım (2006), Van İlinde bulunan Emek Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak işletmelerin ekonomik analizine dair araştırmalarında, incelenen işletmelerde kesif yem olarak, süt yemi, kepek ve arpa kırmasının kullanıldığını, kaba yem olarak da saman, kuru ot ve yonca verildiğini belirtmişlerdir. Araştırma kapsamındaki işletmelerin ortalamasında, inek başına günlük yem tüketiminin 2.35 kg. kesif ve 9.97 kg kaba yem olmak üzere toplam 12.32 kg. olduğunu söylemişlerdir. Çalışmalarında, işletme başına düşen inek sayısının 2.5 adet olduğunu ve inek başına günlük süt veriminin 7.9 kg olup, bu miktarın işletme büyüklüğüyle paralel olarak arttığını saptamışlardır.

Şahin ve ark. (2001), Adana ilindeki entansif süt sığırcılığı yapan işletmelerin üretim ekonomisi üzerine yaptıkları çalışmada, işletme sahiplerinin %57.6'sının ilköğretim, %15.2'sinin ortaokul, %13.6'sının okur yazar, %10.6'sının lise ve %3'ünün de üniversite mezunu olduğunu göstermişlerdir. Araştırmaya konu olan işletmelerdeki ailelerin ortalama birey sayısının 6.1 olduğunu ve bu sayının, işletmeler genişledikçe azalmakta olduğunu belirtmişlerdir. İncelenen tüm işletmelerin ortalama arazi genişliklerinin 132.26 dekar olduğunu ve işletme arazilerinin yaklaşık %89'unun mülk

arazilerden oluştuğunu saptamışlardır. Söz konusu işletmelerde ortalama 6.86 adet kültür ırkı, 6.82 adet melez ve 2.91 adet yerli ırk olmak üzere toplam 16.59 adet büyükbaş hayvanın bulunduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar, işletmeler genelinde süt veriminin, kültür ırklarında 18.03 kg/gün, melezlerde 13.63 kg/gün ve yerli ırklarda ise 9.47 kg/gün olduğunu hesaplamışlar ve işletme başına ortalama süt üretiminin ise 89.2 kg/gün olduğunu belirlemişlerdir.

Öztürk ve Karkacıer (2008), Tokat İli Yeşilyurt ilçesinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin ekonomik analizi ile ilgili yaptıkları çalışmada, araştırılan İşletmeler ortalamasında, ineklerin %66.44'ünün yerli, %20.60'ının melez ve %12.96'sının ise kültür ırkı olduğunu ve araştırmaya konu olan işletmelerdeki ortalama nüfusun 6.17 kişi olduğunu saptamışlardır.

Soyak ve ark. (2007), Tekirdağ ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve bu işletmelerdeki siyah alaca süt sığırlarının çeşitli morfolojik özellikleri üzerine yaptıkları çalışmada, çalışılan işletmelerin %93'ünde sağımın makine ile yapılmakta olduğunu, elle sağım oranının ise %7'de kaldığını belirlemişlerdir. Söz konusu işletmelerin sahiplerinin %62'sinin tarım ve hayvancılık dışında başka bir geliri bulunmadığını ve yetiştiricilerin %38'inin ürettikleri sütü mandıraya satarken, %26'sının süt birliğine, %22'sinin aracıya verdiklerini, %7'sinin fabrikaya, %7'sinin ise elden satmakta olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda Tekirdağ ilinde süt sığırcılığı işletmelerinin %75'inin 1-15 baş hayvana sahip olduklarını saptamışlardır.

Önal ve Özder (2008), Edirne ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye işletmelerin yapısal özellikleri üzerine yaptıkları çalışmada, işletmelerde bulunan hayvanların %43.9'unun ortalama günlük süt verimlerinin 20 litre, %45.6'sının 25 litre ve %8.8'inin 15 litre olduğunu belirlemişlerdir.

Gürel ve Akay (2008), Sinop ili merkez ilçe tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı, arazi ve gelir dağılımı ile ilgili yaptıkları çalışmada, incelenen işletmelerde aile başına düşen ortalama nüfusun 5.3 kişi olduğunu belirlemişlerdir. Araştırmada, işletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 51,4 da olarak saptanmış ve söz konusu arazilerin %86,69'unun (43,98 da) mülk arazi, %9,71'inin (4,78 da) kiraya alınan arazi, %3,69 (2,63 da) ortağa alınan araziden oluşmakta olduğunu saptamışlardır.

Bayramoğlu ve Direk (2006), Konya ilinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin ortağı olan işletmelerde süt sığırcılığı faaliyetinin ekonometrik analizini içeren araştırmalarında, incelenen işletmelerde işletme başına sağılan hayvan sayısını 3,27 olarak belirlemişlerdir.

Köse (2006), Uşak ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı işletmelerin genel yapısı ile ilgili araştırmasında, işletme sahiplerinin %66'sının tarım ve hayvancılıkla uğraştığını, %30'unun hayvancılığı, ticaret, kamu, sanayi ile birlikte yaptığını, %4'ünün ise sadece hayvancılıkla uğraşmakta olduğunu belirlemiştir. Araştırmacı, söz konusu işletmelerin ortalama süt verimlerinin %58'inin 15-20 lt , %38'inin 21-25 lt, %4'ünün 26-30 litreden oluşmakta olduğunu, işletmelerin %76'sında damızlık düve satışına yönelik yetiştiricilik yapılmadığını, %24'ünde ise damızlık düve satışının yapıldığını belirlemiştir. Çalışmada Uşak ili Damızlık Sığır Yetiştiriciler Birliğine kayıtlı işletmelerin %92'sinin şap ve brucella, %8'inin ise şap, brucella ve mastitis açısı yaptırmakta olduğunu, işletmelerin %92'sinde parazitlerle mücadele yapılmakta, %8'inde ise yapılmamakta olduğunu saptamıştır. Araştırmacı, işletmelerin %66'sında meme hastalıklarının daha fazla görüldüğünü, %12'sinde ayak ve tırnak problemleri yaşandığını, %12'sinde spesifik bir hastalığın sıklıkla görülmeyişini, %8'inde ise döl verim problemleriyle karşılaşıldığını belirlemiştir.

Barınak özellikleri

Süt sığırı barınakları genel olarak iyi, orta ve kötü olarak sınıflandırıldığında süt sığırı barınaklarının Tümer ve Ağmaz (1989) Ege yöresinde %26.3'ünün iyi, %26.3'ünün orta, %35.6'sının kötü; Uşak (1992) %8.3'ünün iyi, %46.4'ünün orta ve %45.2'sinin kötü; Bakır (2002c) Vanda %15.9'unun iyi, %68.4'ünün orta, %15.6'sının kötü olduğunu bildirmektedirler. Yıldız (1988) ise, Çukurova Bölgesinde ahırların önemli kısmının planlı olmadığını ifade etmektedir.

Oluğ (1996), Burdur İlinde işletmelerin %95.7 sinin kapalı-bağlı, %0.6 sinin yarı açık-bağlı, %3.5 'inin yarı açık serbest ahıra sahip olduklarını ifade emekte, Tugay ve Bakır (2004) ise Giresun ilinde ahırların %49.3 ünün kapalı-bağlı olduğunu bildirmektedir.

Barınak yapımında kullanılan yapı malzemesinin Oluğ (1996) Burdur'daki sığırcılık işletmelerinin %38'inde taş, %20'sinde kerpiç, %23.8'inde tuğla, %17.4'ünde briket; Tugay ve Bakır (2004) Giresundaki işletmelerin %62.3'ünde taş, %1.1'inde kerpiç, %27.9'unda briket, %8.6'sında ahşap olduğunu ifade etmektedir.

Tugay ve Bakır (2004) barınak zeminin çoğu barınaklarda beton (%47.5) ve tahta (%42.4) olduğunu, toprak ve taş zemine çok az (sırası ile %9.7 ve %0.5) rastlandığını, yemliklerin betonarme, ahşap, yada sactan yapılmış olduğunu bildirmektedir.

Yaslıoğlu ve Arıcı (2005), Bursa bölgesinde süt sığırcılığına uygun soğuk ahır tiplerinin geliştirilmesi üzerine yaptıkları araştırmada, işletmelerin, %15'inde serbest açık, %42'sinde bağlı duraklı ve %43'ünde serbest duraklı ahır sistemleri kullanılmakta olduğunu, ahırların %21,2'sinin kısmen açık, %78,8'inin tamamen kapalı tipte yapılmış olduğunu belirlemişlerdir. Aynı araştırmada, duvar yapı malzemesi olarak ahırların %3'ünde kerpiç, %9'unda briket ve % 88'inde tuğla kullanılmış olduğunu saptamışlardır.

Barınak içi havalandırma durumu hava giriş açıklıkları, hava sirkülasyonu gibi durumlar dikkate alınarak yeterli, orta ve kötü olarak sınıflandırıldığında barınakların havalandırma durumunun Yayar ve Karkacier (1996) işletmelerin %82.98'inde iyi, %17.1'inde kötü; Akyüz (1998) %14'ünde orta, %86'sında kötü; Bakır (2002b) %24.7'sinde iyi, %45'inde orta ve %30.3'ünde kötü olduğunu bildirmektedirler.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın materyalini, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından ve Tarım İl Müdürlüğü süt sığırcılığı projesi kapsamında 2004, 2005 ve 2006 yıllarında Hatay'ın İskenderun İlçesine getirilen gebe düveler ile ilgili mevcut muhtelif bilgiler ile, bu gebe düvelerin dağıtıldığı köylerin 18 tanesindeki yetiştiricilere ekte belirtilen anket sorularına alınan cevaplar oluşturmuştur.

Anketler, 2008 yılında yetiştiricilerle yapılan yüzyüze görüşmeler ve bizzat yapılan gözlemler esas alınarak doldurulmuştur.

Hatay'ın İskenderun İlçesi İskenderun Körfezinin doğusunda, Amanos Dağlarının eteğinde 5 km'lik Yalı Ovasında kurulmuştur. İlçe şiddetli lodos rüzgarlarından batıda meydana gelen bir burunla korunmaktadır. Körfezin güneyinde 6.840 hektar genişliğindeki Arsuz Ovası ile doğusunda 34.940 hektar alanı olan 30 km uzunluğundaki İskenderun Ovası bulunmaktadır.

İskenderun'da Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yazın en yüksek sıcaklık 40, en düşük sıcaklık 19 C° olmaktadır. Yılın 6-7 ayı yaz mevsimidir. Kışlar ılık geçtiğinden sıcaklık sıfırın altına pek düşmez. Yıllık yağış ortalaması 877 mm, yıllık ortalama nem %70 dir (Anonim 2008b).

3.2. Yöntem

Bu amaçla İskenderun Tarım İlçe Müdürlüğünde mevcut verilerden yararlanılmıştır.

2008 yılında İskenderun İlçe Müdürlüğü kayıtları incelenmiş 2004, 2005 ve 2006 yıllarında proje kapsamında hangi köylere kaç hayvan dağıtıldığı, hangi yetiştiricilere hayvan verildiği belirlenmiştir. Daha sonra bu köylerden 18 tanesi seçilmiş (Çizelge 3.1). ve bu köylerdeki hayvan verilen yetiştiricilerle anket yapılmıştır.

Çizelge 3.1. Köylere göre yetiştiricilerin dağılımı

Köy	Yetiştirici	
	Sayı	%
Kavaklıoluk	3	5.5
Güzelköy	4	7.3
Harlısu	3	5.5
Hacıahmetli	3	5.5
Arpagedik	2	3.6
Avcıarsuyu	5	9.1
Konacık	3	5.5
Kale	1	1.8
Akarca	1	1.8
Karahüseyinli	2	3.6
Kurtbağı	2	3.6
Haymaseki	2	3.6
Derekuyu	4	7.3
Cırtıman	11	20
Yukarıkepirce	1	1.8
Aşkarbeyli	3	5.5
Pirinçlik	2	3.6
Düğünyardu	3	5.5
Toplam	55	100

Her anket sorusu, yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu alınan cevaplar baz alınarak kendi içinde çeşitli sayıda alt sınıflara bölünmüştür.

Aşağıda bazı cevaplara ilişkin alt gruplar verilmiştir;

İşletme büyüklüğü:

Küçük: 1-3 baş

Orta: 4-10 baş

Büyük: > 10 baş

Ahır yapısı :

1: Planlı (iyi): Ahır olarak uygun şekilde inşa edilmiş, havalandırma ve aydınlatması yeterli.

2: Yarı planlı (orta): Ahır olarak kullanıma uygun, ancak tadilat ile uygun duruma getirilmeye çalışılmış.

3: Derme-çatma (kötü): Havalandırma ve aydınlatma durumu dahil her türlü barındırma koşulları uygun değil.

4: Ahır yok: Hayvanlar dışarıda ağaç gövdelerine bağlanarak bakılıyor.

5: Ev altı: Yetiştirici oturduğu evin altını barınak olarak kullanıyor.

Barındırma şekli:

1: Bağlı: Hayvanlar barınak içinde bağlı olarak tutulmaktadır,

2: Serbest: Hayvanlar barınak içinde serbest dolaşmaktadır,

3: Barınak hiç bulunmayıp, hayvanlar evin dışında yol kenarına bağlanmıştır.

Havalandırma

a: Yeterli: Barınakta yeteri kadar havalandırmayı sağlayacak şekil ve büyüklükte pencere mevcut,

b) Yetersiz: Pencere sayısı çok az, bazen hiç yok, kapı mecbur kalmadıkça açılmıyor,

c) Orta : Yetersiz sayıda ve büyüklükte havalandırmayı sağlayacak pencere v.b. var.

Yem depolama:

Samanlıkta: Samanlık var,

Samanlık yok: Az miktarlarda alınan saman barınağın bir tarafına konuluyor,

Açıkta: Samanlık yok. Mevcut saman barınağın dışında üstüne naylon örtülerek muhafaza ediliyor.

Dökümü yapılan anket verileri, SPSS istatistik paket programında değerlendirilmiştir.

Anket formu ekte sunulmuştur (Ek 1).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Proje kapsamında, 2004, 2005 ve 2006 yıllarında sığır verilen işletmelerin büyük çoğunluğu (%20) Cırtıman Köyünde olup, bunu Avcıarsuyu (%9.1), Güzelköy (%7.3) ve Derekuyu (%7.3) izlemektedir (Çizelge 3.1).

4.1. İşletme kuruluş tarihi, yetiştiricinin eğitim durumu, esas geçim kaynağı, arazi varlığı ve mülkiyeti ve hanede yaşayanların sayısı

İşletme kuruluş tarihi, yetiştiricinin eğitim durumu, esas geçim kaynağı, arazi mülkiyeti ve hanede yaşayanların sayısı ile ilgili anket sonuçları Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. İşletme kuruluş tarihi, yetiştiricinin eğitim durumu, esas geçim kaynağı, arazi mülkiyeti ve hanede yaşayanların sayısı ile ilgili anket sonuçları

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
İşletme kuruluş tarihi	1980-1990	7	12.7
	1991-1996	3	5.5
	1997-2001	20	36.4
	2002-2006	25	45.5
Eğitim durumu	Yok (okuma yazma biliyor)	2	3.6
	İlk ve orta okul	45	81.8
	Lise ve üniversite	8	14.5
Hane halkı büyüklüğü	1-2	4	7.3
	3-4	22	40.0
	5-6	26	47.3
	> 7	3	5.5
Esas geçim kaynağı	Sadece hayvancılık	10	18.2
	Sadece bitkisel üretim	-	-
	Bitkisel ve hayvansal üretim	17	30.9
	Tarım dışı işler	22	40.0
	Tarım dışı işler ve hayvancılık	6	10.9
Arazi mülkiyeti	Kendinin	23	41.8
	Kira	-	-
	Hazine malı	1	1.8
	Arazi yok	31	56.4
Arazisi olanların arazi genişliği (da)	0.5-5	16	66.7
	6-10	5	20.8
	> 10	3	12.5

Çizelge 4.1'den de anlaşılacağı üzere, araştırma yapılan işletmelerin %12.7'si 1980-1990, %5.5'i 1991-1996, %36.4'ü 1997-2001 yıllarında kurulduğu, geriye kalan %45'inin ise 2002-2006 yılları arasında faaliyete geçtiği tespit edilmiştir.

Yetiştiricilerin %81.8 gibi büyük bir oranının ilköğretim okullarından (ilk ve ortaokul), %14.5'inin lise ve üstü okullardan mezun oldukları, %3.6'sının ise tahsilinin olmayıp sadece okur-yazar oldukları görülmüştür. İlköğretim okulları mezunu olan yetiştiricilerin düzeyi verilen literatür bildirişlerinin birinden (Demirtaş, 2006) düşük, diğerlerinden (Şahin ve ark., 2001; Bakır ve Tugay, 2004; Kum, 2006; Nizam ve Armağan, 2006) yüksek olduğu belirlenmiştir.

İşletmelerin %87.3'ünde (%40 + %47.3) 3-6 kişi bulunduğu görülmüş, elde edilen bu sonucun, ortalama hane halkı büyüklüğünün bildirildiği literatür bildirişleriyle (Şahin ve ark., 2001; Şahin ve Yılmaz, 2008) benzerlik gösterdiği söylenebilmektedir.

Yetiştiricilerin %40'ı tarım dışı işlerde çalışarak, %30.9'u tarla ziraati ve hayvancılığı bir arada yaparak, %18.2'si sadece hayvancılık yaparak, %10.9'u tarım dışı işlerle birlikte hayvancılık yaparak ailelerinin geçimini sağlamaktadırlar. Araştırmada, hiçbir yetiştiricinin tarla ziraati yaparak geçimini sağlayamadığı gözlemlenmiştir. Sadece hayvancılıkla geçimini sağlayan işletmelerin oranı verilen literatür bildirişlerinden (Boyar ve Yumak, 2000; Fidan, 1992) daha yüksek bulunmuştur..

Yetiştiricilerin %56'sının arazisinin bulunmadığı, %41.8'inin ise arazinin kendisine ait olduğu, geriye kalan %1.8'inin ise kendine ait arazisi olmayıp, hazine malı araziyi kullandığı belirtilmektedir. 2008 yılı içerisinde hiçbir yetiştirici kira karşılığında arazi kullanmadığı anlaşılmıştır. Kendi mülklerinde hayvancılık yapanların oranı verilen literatür verilerinin (Şahin, 2001; Şahin ve ark., 2001; Şahin ve Yılmaz, 2008) altında bulunmuştur.

Yetiştiricilerin %66.7'sinin 5 dekardan daha küçük arazilere sahip olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin %20.8'i 6-10 dekar araziye sahipken, %12.5'inin elinde 10 dekardan daha büyük araziler bulunmaktadır. Araştırma bulgularına göre, arazisi olan işletmelerin büyük çoğunluğunun arazi miktarının 10 dekarın altında olduğu görülmüş, taranan bütün literatür bildirişlerinden düşük olduğu tespit edilmiştir.

4.2. İşletmede yetiştirilen hayvan türü, yetiştiricinin hayvancılık deneyim süresi, sığırcılığın türü, işletmenin kuruluşunda sığırın temin yeri

Çizelge 4.2.'de işletmede yetiştirilen hayvan türü, yetiştiricinin hayvancılık deneyim süresi, sığırcılığın türü, işletme kuruluşunda sığırın nereden alındığıyla ilgili bulgular verilmiştir.

Çizelge 4.2'de de görüldüğü gibi, işletmelerin tamamında sığır mevcut olup, bunların %85.5'inde sadece sığır yetiştirilmekte, %14.5'inde ise sığırların yanında keçi yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Bu açıdan elde edilen sonuçların, verilen literatür bildirişlerine (Şahin, 1994; Tutkun, 1999) benzemekte olduğu görülmektedir.

Yetiştiricilerin %36.4'ünün 1-5 yıllık, %30.9'unun 6-10 yıllık, %16.4'ünün 11-15 yıllık, %16.4'ünün de 15 yıldan daha uzun süreli hayvancılık deneyimine sahip oldukları anlaşılmıştır. Başka bir deyişle, işletmelerin büyük çoğunluğu (%36.5 +%30.9) son 10 yıl içinde kurulmuş yeni işletmeler olup, bu bakımdan Günlü (1997)'nün bildirdiğine benzediği söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre işletmelerin %83.6'sının sadece süt sığırcılığı yapmakta olduğu, %16.4'ünün ise hem süt sığırcılığı hem de sığır besiciliği yapmakta oldukları tespit edilmiştir. Araştırılan işletmeler içerisinde sadece besicilik yapan işletme bulunmamaktadır. Bu açıdan verilen literatür bildirişine (Çağrı, 1996) benzemediği söylenebilir. Bunun nedeni olarak, söz konusu literatüre esas teşkil eden araştırmanın Antakya Merkez ilçede yapılmış olması ve bu ilçede sığır besiciliğinin özellikle yoğun olarak yapıyor oluşu düşünülebilir.

Yetiştiricilerin %40'ının hayvanlarını kendi köylerindeki başka bir yetiştiriciden aldıkları, %30.9'unun ise hayvancılığa ilk defa Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından verilen hayvanlarla başladıkları tespit edilmiştir.

Yetiştiricilerin neredeyse tamamının (%92.7) entansif yetiştiricilik yapmakta olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak ise İskenderun ilçesinde yeterli miktarda çayır-mera alanlarının bulunmaması ve işletme sahiplerinin arazi varlıklarının yeterli seviyede olmaması gösterilebilir. Bu sebepten dolayı araştırma sonucunda sadece ekstansif yetiştiricilik yapan işletme bulunmadığı belirlenmiştir.

Araştırma sonucuna göre, işletmelerin %80'inde, sadece Holstein ırkı sığırların, %14.5'inde Holstein ve Holstein melezi sığırların, %5.5'inde ise Holstein ve yerli ırk sığırların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Sosyal Yardımlaşma ve

Dayanışma Vakfı tarafından dağıtılmış olan düvelerin tamamının Holstein ırkı olması ve Holstein ırkının İskenderun çevre şartlarına iyi adapte olması ile açıklanabilir. Nitekim, verilen tüm literatür bildirişlerine göre de, kültür ırkı ve melezi dağılımının, araştırmanın yapıldığı bölge, bakım ve besleme koşullarına bağlı olarak oluştuğu anlaşılmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, işletmelerin büyük bir çoğunluğunun (%70.9) 1-3 baş arası sığıra sahip oldukları belirlenmiş, işletmelerden sadece 2 tanesinin (%3.6) 10 ve daha fazlası sığıra sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunun verilen literatür bildirişleri ile (Akyüz, 1998; Bakır, 2002b; Tugay ve Bakır, 2004; Dedeoğlu ve Yıldırım, 2006; Şahin ve Yılmaz, 2008) uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

İşletmelerin %85.5'inde sağılmakta olan sığır sayısının 1-2 adet olduğu görülmüş, sadece 1 işletmede (%1.8) 5 adetten fazla sığır sağılmakta olduğu tespit edilmiştir. 3-4 adet sağılan sığır bulunan işletmelerin sayısının 6 adet (%10.9) olduğu, işletmelerden 1 tanesinde (%1.8) ise anket yapılan dönemde inekler kuru dönemlerinde olduklarından süt sağımı yapılmadığı görülmüş olup bu bakımdan Bayramoğlu ve Direk (2006)'in bildirdikleri ile benzerlik taşıdıkları söylenebilir.

Çizelge 4.2. Yetiştirilen hayvan türü, yetiştiricinin hayvancılık deneyim süresi, sığırcılığın türü, işletme kuruluşunda sığırın nereden alındığı

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
Yetiştirilen hayvan türü	Sığır	47	85.5
	Sığır-keçi	8	14.5
Sığırcılık deneyim süresi	1-5 yıl	20	36.5
	6-10 yıl	17	30.9
	11-15 yıl	9	16.4
	>15 yıl	9	16.4
Yapılan sığırcılığın türü	Süt	46	83.6
	Süt-besi	9	16.4
İşletme kuruluşundan hayvan materyalinin nereden alındığı	Hayvan pazarı	10	18.2
	Aynı köydeki başka yetiştirici	22	4.0
	Farklı köydeki yetiştirici	4	7.3
	Tüccar	2	3.6
	Sosyal yardımlaşma vakfı	17	30.9
Yetiştirme şekli	Entansif	51	92.7
	Ekstansif	-	-
	Yarı entansif	4	7.3
Mevcut sığırların genotipi	Holstein	44	80
	Holstein ve Holstein melezi	8	14.5
	Holstein ve Yerli ırklar	3	5,5
İşletmedeki sığır sayısı	1-3 sığır	39	70,9
	4-6 sığır	12	21,8
	7-10 sığır	2	3,6
	10 sığırdan çok	2	3,6
Anket yapılan zamanda İşletmede sağılan inek sayısı	Sağılan inek yok (kuruda)	1	1,8
	1-2 inek sağılıyor	47	85,5
	3-4 inek sağılıyor	6	10,9
	5 inek fazla sağılıyor	1	1,8

4.3. İşletmede elde edilen toplam günlük süt miktarı, sağılan hayvan sayısı sağım şekli, sütün pazarlanması, damızlık hayvan satışı

İşletmede bulunan elde edilen günlük toplam süt miktarı, sağılan hayvan sayısı, sağım şekli, sütün pazarlanması, damızlık hayvan satışı ile ilgili bulgular Çizelge 4.3'de görülmektedir.

Çizelge 4.3'te de görüldüğü üzere, araştırmaya konu olan işletmelerin %45.5'inde toplam olarak 10-20 litre arasında süt alınmakta olduğu belirlenmiş, işletmelerin %30.9'unda 21-30 litre arası, %9.1'inde 31-40 litre arası, %12.7'sinde ise 40 litreden daha fazla miktarda süt elde edildiği saptanmıştır. İşletmelerde elde edilen toplam süt miktarının verilen literatürlere (Nizam ve Armağan, 2006; Şahin, 2001) oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, işletmelerin %5.5'inde sığır başına süt veriminin 10-12 litre, %56.4'ünde 13-15 litre, %29.1'inde 16-18 litre ve %4'ünde 18 litreden fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya konu edilen sığırların ortalama süt verimlerinin ise 15.45 litre olduğu saptanmıştır. Verilen literatür bildirişlerinden birinden (Dedeoğlu ve Yıldırım, 2006) ortalama süt veriminin daha yüksek, birinden (Önal ve Özder, 2008) ortalama süt veriminin daha düşük olduğu, diğerleriyle ise (Şahin ve ark., 2001; Köse, 2006) benzer olduğu görülmektedir. Bu duruma, işletmelerde bulunan sığırların genotipi ile bakım ve besleme düzeyinin neden olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre, işletmelerin %85.5'inde sağım işleminin el ile yapıldığı, sadece 8 işletmede (%14.5) sağım makinelerinin kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu durumun verilen literatür bildirişinden (Soyak ve ark. 2007) oldukça farklı olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak, araştırılan işletmelerdeki sağılmakta olan sığır varlığının azlığı ve söz konusu işletmelerin maddi yetersizlikler içerisinde olması gösterilebilir.

İşletme sahiplerinin büyük bir kısmının (%74.5) elde ettikleri sütü köyelerine gelen süt toplayıcılarına pazarlamakta oldukları, geriye kalan işletmelerin (%25.5) ise sütlerini kendi imkanlarıyla tüketicilere satmakta oldukları belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre, işletmelerin %16.4'ünün damızlık hayvan satışı da yaptıkları tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçların verilen literatür bildirişleriyle (Soyak ve ark. 2007; Nizam ve Armağan 2006) benzerlik göstermediği görülmektedir. Söz konusu duruma, İskenderun

bölgesinde mandıra ve süt birliklerinin olmaması ve mevcut fabrikanın üretilen sütleri araçlar vasıtası ile toplaması neden olarak gösterilebilir.

Çizelge 4.3. İşletmede elde edilen toplam süt miktarı, sağılan hayvan sayısı, sağım şekli, sütün pazarlanması, damızlık hayvan satışı

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
İşletmelerde elde edilen toplam süt miktarı	Süt elde edilmiyor	1	1,8
	10-20 litre	25	45,5
	21-30 litre	17	30,9
	31-40 litre	5	9,1
	40 litreden daha fazla	7	12,7
İnek başına süt verimi	10-12 litre	3	5,5
	13-15	31	56,4
	16-18	16	29,1
	18'den fazla	4	7,3
Sağım şekli	Elle	47	85,5
	Makine ile	8	14,5
Sütün pazarlanması	Köye gelen sütçüye satıyor	41	74,5
	Kendisi satıyor	14	25,5
Damızlık hayvan satışı	Evet satıyor	9	16,4
	Hayır satmıyor	46	83,6

4.4. Besleme, verilen kaba ve kesif yem miktarları,yemlerin ne şekilde elde edildiği

İşletmelerdeki sığırların beslenmesi, verilen kaba ve kesif yem miktarları, yemlerin ne şekilde elde edildiği ile araştırma sonuçları Çizelge 4.4'de görülmektedir.

Çizelge 4.4'de de gösterildiği gibi, hayvanların büyük bir çoğunluğu (%92.7) ahırda bakılmaktadır. Ahırdaki bakıma ilave olarak hayvanlarını meraya çıkarılan az sayıda (%7.3) yetiştirici vardır.

Araştırmaya konu olan işletmelerin %47.3'ünde hayvanlara günde 4-5 kg kesif yem verildiği görülmüştür. İşletmelerin %38.2'sinde ise günlük verilen kesif yem miktarı 6-7 kg'dır. İşletmelerden 4 tanesi (%7.3) 1-3 kg, 3 tanesi (%5.5) 8-9 kg ve 1 işletme ise (%1.8) 9 kg'dan fazla kesif yem kullanmaktadır. Araştırma bulgularının verilen literatür bildirişleriyle (Bakır ve Demirel, 2001; Dedeoğlu ve Yıldırım, 2006) benzer olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, işletmelerin %36.4'ünün hayvanlarına günde 7-8 kg kaba yem verdikleri tespit edilmiştir. İşletmelerin %27.3'ünün günlük 9-10 kg, %21.8'inin günlük 5-6 kg, %14.5'inin ise günlük 10 kg'dan fazla kaba yem verdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bulguların Bakır ve Demirel (2001)'in bildirdiklerine benzer olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamındaki 55 işletmenin %87.3'ünün işletmede kullandıkları kaba yemleri dışarıdan satın aldıkları görülmüştür. Sadece 7 işletmenin (%12.7) kaba yem ihtiyaçlarını kendi arazilerinden elde ettikleri saptanmıştır. Söz konusu bulguların Günlü (1997)'nin bildirdiği ile benzerlik göstermediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak, işletme sahiplerinin arazi varlıklarının yetersiz oluşu ve sahip oldukları arazilerde ise yem bitkisi ekimi yapmıyor olmaları gösterilebilir.

Çizelge 4.4. İşletmelerdeki sığırların beslenmesi, hayvanlara verilen kaba ve kesif yem miktarları, verilen yemlerin ne şekilde elde edildiği

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
Beslenme şekli	Mera	-	-
	Ahır	51	92,7
	Mera ve ahır	4	7,3
Sığır başına verilen kesif yem miktarı (kg)	1-3 kg	4	7,3
	4-5 kg	26	47,3
	6-7 kg	21	38,2
	8-9 kg	3	5,5
	9 kg'dan fazla	1	1,8
Sığır başına verilen kaba yem miktarı (kg)	5-6 kg	12	21,8
	7-8 kg	20	36,4
	9-10 kg	15	27,3
	10 kg'dan fazla	8	14,5
Sığırlara verilen yemlerin temin şekli	Kendi arazisinden	7	12,7
	Dışarıdan satın alıyor	48	87,3

4.5. Ahırın yapısı ve yapı malzemesi, yemliklerin ve sulukların, havalandırmanın ve aydınlatmanın durumu

Ahır yapısı ve yapı malzemeleri, yemliklerin ve sulukların durumu, havalandırma ve aydınlatmanın durumu Çizelge 4.5'de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Ahırın yapısı ve yapı malzemesi, yemliklerin ve sulukların, havalandırma ve aydınlatmanın durumu

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
Ahırların yapısı	Planlı	4	7,3
	Derme-Çatma	51	92,7
Ahırın yapı malzemesi	Betonarme	28	50,9
	Tuğla	25	45,5
	Taş yapı	2	3,6
Ahır tipi	Kapalı	49	89,1
	Yarı açık	6	10,9
Barındırma şekli	Bağlı	54	98,2
	Serbest	1	1,8
Ahırların havalandırma ve aydınlatma durumu	İyi	7	12,7
	Orta	40	72,7
	Kötü	8	14,5
Yemliklerin yapısı	Beton	33	60,00
	Tahta	22	40,00
Sulama şekli	Kova veya leğen	33	60,00
	Yalak	22	40,00
Yem depolama şekli	Ahırın içinde	1	1,8
	Ahırın başka bölmesinde	36	65,5
	Başka bir yapıda	11	20,00
	Dışarıda	7	12,7

Çizelge 4.5'te de görüldüğü gibi, işletmelerin sahip olduğu ahırların %92.7'si derme-çatma şekilde yapılmış olan yapılardır. Planlı ahırların oranı sadece %7.3'dür. Verilen literatür bildirişlerinden (Tümer ve Ağmaz, 1989; Uçak, 1992; Bakır, 2002c) de anlaşıldığına göre, yurt genelinde de "iyi" denilebilecek barınakların oranı oldukça düşüktür.

Ahırların büyük çoğunluğu betonarme ve tuğladan yapılmışlardır. Bunların oranları sırasıyla %50.9 ve %45.5'dir. Ağırlıklı olarak taş kullanılarak yapılmış olan ahır sayısı sadece 2 tanedir (%3.6). Elde edilen bulgular, Yashoğlu ve Arıcı (2005)'nin bildirdikleriyle benzer, Tugay ve Bakır (2004) ve Oluğ (1996)'un bildirdikleri ile farklıdır. Şüphesiz ki, kullanılan malzeme, ekonomik koşulların yanında bir yerde temin imkan ve kolaylığı nedeni ile bölgeye de bağlı kalmaktadır.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin %89.1'inin kapalı ahırlara sahip oldukları, yarı açık ahırların oranının ise sadece % 10.1 olduğu görülmüştür. Söz konusu bulguların verilen literatür bildirişleriyle (Oluğ, 1996; Yashoğlu ve Arıcı, 2005) uyumlu olduğu söylenebilir.

İşletmelerin neredeyse tamamının (%98.2) hayvanlarını ahırları içerisinde bağlı olarak yetiştirdikleri gözlenmiştir. Sadece 1 işletmeci (%1.8) hayvanlarını serbest olarak yetiştirmektedir.

Ahırların %72.7'sinin havalandırma ve aydınlatma düzeyi yeterli durumdadır. Kötü aydınlatma ve havalandırma şartlarına sahip olan işletmelerin oranı ise %14.5' dir. Varılan bu sonucun, Yayar ve Karkacier (1996)'nın bildirdiklerine benzediği söylenebilir.

Yetiştiricilerin %60'ının yemlik malzemesindeki tercihi betonarmedir. Ancak tahta yemlik kullananların oranı da azımsanamayacak kadar çoktur (%40).

Ahırların büyük bir çoğunluğunda (%60) hayvanların sulanmasının kova veya leğenlerle yapıldığı görülmüştür. Geriye kalan ahırlarda ise (%40) yalıklarla sulama yapılmaktadır. Tapkı (1996) da Hatay'da yapmış olduğu çalışmada buna benzer sonuçlar bildirmiştir.

İşletme sahiplerinin %65.5'i yemleri ahırlarının bir başka bölümünde depolamaktadırlar. İşletmelerin sadece %20'si yemleri işletmede bulunan başka bir yapıda depolamaktadırlar.

4.6. Yapılan sağlık uygulamaları, en sık görülen sağlık problemleri

Çizelge 4.6. Yapılan sağlık uygulamaları, en sık görülen sağlık problemleri

Özellik	Alt grup	Yetiştirici	
		Sayı	%
Yapılan sağlık uygulamaları	Sadece aşılama	9	16,4
	Aşılama ve paraziter ilaç	23	41,8
	Aşılama ve vitamin ilaçları	3	5,5
	Hepsi (aşı, parazit ilacı ve vitamin)	20	36,4
En sık görülen sağlık problemleri	Mastitis	8	14,5
	Yavru atma	2	3,6
	Güç doğum	1	1,8
	Döl verim problemleri	15	27,3
	Diğer (Parazitler vs.)	8	14,5
	Hastalık sık Görülmeyen	21	38,2

Çizelge 4.6'da da gösterildiği üzere, yapılan araştırmanın sonucunda, işletmelerin tamamının şap aşısını yaptırdıkları görülmüştür. Sadece şap aşısını yaptıırıp başka herhangi bir sağlık uygulaması yaptırmayanların oranı %16,4, aşılama yanında paraziter ilaç kullananların oranı %41,8, vitamin ilaçları kullananların oranı %5,5 tir. Bahsedilen tüm sağlık uygulamalarını eksiksiz yerine getiren işletmelerin oranı ise %36,4 olmuştur. Elde edilen bulgular Köse (2006)'nin bildirdikleri ile uyumlu olarak görülmektedir.

İşletmelerde en sık görülen sağlık sorunu, %27,3'le döl tutmada yaşanan güçlüklerdir. Bu sağlık sorununu %14,5'lik oranlarıyla mastitis ve paraziter hastalıklar, %3,6 oranıyla yavru atma, %1,8 oranıyla da zor doğum izlemektedir. İşletmelerin %38,2'sinde ise sık rastlanan bir sağlık probleminin olmadığı saptanmıştır.

4.7. İşletme Sahiplerinin Tarım ve Köyişleri Bakanlığından Beklentileri

Çizelge 4.7. İşletme sahiplerinin Tarım ve Köyişleri Bakanlığından beklentileri

Özellik	Yetiştirici	
	Sayı	%
Hayvancılık desteklemelerinin düzenlenmesi	26	47,3
Kredi imkanlarının ve faizlerin düzenlenmesi	2	3,6
Sağlık uygulamalarının bedava yapılması	2	3,6
Süt fiyatlarının arttırılması	20	36,4
Yem fiyatlarının düşürülmesi	5	9,1
TOPLAM	55	100

Çizelge 4.7’de de görüldüğü gibi, işletme sahiplerinin %47.3’ü hayvancılık desteklemelerinin arttırılmasını ve yeniden düzenlenmesini isterken, %36.4’ü süt fiyatlarının arttırılmasını, %9.1’i yem fiyatlarının düşürülmesini, %3,6’sı kredi imkanlarının kolaylaştırılmasını ve düşük faizli, uzun vadeli kredilerin verilmesini istemiş, %36.6’sı ise hayvanlara yönelik sağlık uygulamalarının bedava olmasını istediklerini söylemişlerdir. Araştırma bulgularının Köse (2006)’nin bildirdikleri ile uyumlu olmadığı görülebilmektedir. Bu duruma araştırmalarda kullanılan işletmelerin yapısal farklılıkları ve bölgesel farklılıkların neden olduğunu söylemek mümkündür.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve İlçe Tarım Müdürlükleri tarafından 1992 yılından 2006 yılı Kasım ayına kadar olan sürede proje kapsamında 180.014 adet düve dağıtılmıştır. Hatay İli bu projeye 1999 yılından itibaren dahil edilmiş ve il geneline 1.432 adet düve dağıtımı yapılmıştır (Anonim, 2007b). Bu düvelerden 341 tanesi İskenderun İlçesine verilmiştir (Anonim,2007c).

Dağıtılan hayvanlarla ilgili olarak rastlanan en büyük problem yetiştiricilerin bilgi eksiklikleri ve eğitim yetersizlikleri nedeniyle hayvanlara gerekli bakım ve beslemeyi yapmamalarıdır. Yetersiz ve yanlış bakım ve besleme sonucu olarak hayvanlarda en sık görülen sorun, döl verimi ile ilgili olanlardır. Birçok hayvan ilk yavrusunu doğurduktan sonra bir daha gebe kalamamış ve bu nedenle damızlık vasfını yitirdiği gerekçesiyle elden çıkarılmıştır. Bu durumun nedeni olarak, işletme sahiplerinin maddi yetersizliklerinden dolayı doğumlarda ve doğum sonrasında veteriner hekim desteği alamamaları gösterilebilir.

Birçok hayvan ise doğum yaptıktan 6-7 ay sonra gebe kalabilmiştir. Bunun nedeni ise beslenme bozukluklarının yanı sıra kızgınlık tespiti yapılındaki hatalardır. Yetiştiriciler hayvanların kızgınlık gösterdiklerini anlasalar bile tohumlama zamanı konusunda deneyimsiz olduklarından yanlış zamanlarda tohumlama yaptırmakta ve bu nedenle döl tutma problemleri yaşamaktadırlar.

Araştırma sırasında, işletmelerde hayvanların bakım ve idaresinin kadınlar tarafından yapılmakta olduğu görülmüştür. Hayvanların yemlenmesi, sulanması, sağımı, barınakların temizliği gibi temel işler tamamen kadınların kontrolünde ve sorumluluğundadır. Tüm bu işlerin tek bir kişinin sorumluluğunda olması ve yardım alamamalarından dolayı hayvanların bakım ve beslenmelerinde de aksaklıklar yaşanmaktadır.

İşletmelerde bulunan hayvanlar iyi beslenemediği için süt verimleri de genetik kapasitelerinin altında kalmıştır. İskenderun İlçe Tarım Müdürlüğüne yapılan çalışmalara göre dağıtılan hayvanların 2. ve 3. laktasyondaki süt verimleri günlük ortalama 15 kg civarındadır. Ancak iyi bakım besleme yapılan işletmelerde hayvan başına günlük ortalama süt verimi 25-30 kg.'ı bulmaktadır. Ama ne yazık ki bu şekilde verim alabilen işletmelerin sayısı genel sayıya oranla oldukça azdır.

İşletmelerdeki sorunlardan birisi de sütün pazarlanması konusudur. İşletme sahiplerinin çoğunluğu (%74.5) elde ettikleri sütü köye gelen süt toplayıcılarına satmaktadırlar. Görünüşte iyi gibi duran bu pazarlama şekli, aslında yetiştiriciler için karlı olmamaktadır. Bunun nedeni ise sütün fiyatının düşük olmasıdır. Yetiştiriciler ürettikleri sütü kendileri pazarlarken 1-1.20 TL/kg'dan satmakta, köye gelen toplayıcılar ise 0.45-0.55 TL/kg'dan almaktadırlar. Görüldüğü üzere sattıkları süttten elde ettikleri gelir, ancak hayvanların yem ve sağlık giderlerini karşılamaktadır. Oysa süt birlikleri, ya da benzeri bir oluşum içerisinde olsalardı, şimdiki sattıkları fiyatın çok üzerinde bir fiyata sütü pazarlayabilirlerdi. İskenderun ilçesinin en önemli eksiklerinden birisi de kooperatifleşme ve süt birliklerinden yoksun oluşudur.

Dağıtılan düvelerin verildiği işletmelerin neredeyse tamamının derme çatma ahırlara sahip olduğu görülmüştür. Bu ahırların büyük çoğunluğunda havalandırma ve aydınlatma durumu çok iyi olmayıp orta sayılabilecek bir seviyededir.

Araştırma yapılan işletmelerin çoğunun (%87.5) kendisine yetecek büyüklükte bir arazi sahibi olmadıkları ve İskenderun ilçesinde arazi şartlarından dolayı yeterli miktarda çayır-mera arazi bulunmaması sebebi ile işletme sahipleri hayvanları için gerekli olan yemleri dışarıdan parayla satın alma yoluna gitmişlerdir. Bilinen bir gerçektir ki, sadece dışarıdan yem alınarak yapılacak olan bir yetiştirme şeklinde kar edebilmek mümkün değildir.

Bu sebepten ötürü, yetiştiricilerin bir kısmı ekonomik olarak zor durumda kalınca kendilerine verilen bu düvelerden elde ettikleri yavruları hemen elden çıkarmakta ve bu nedenle de sürü oluşturma şanslarını yitirmektedirler.

Oysa 1999 yılında düve verilen bir yetiştirici elde ettiği yavruları hemen elden çıkarmamış olsa idi aradan geçen bu süre zarfında en az 9-10 başlık bir sürü sahibi olabilirdi. Projede amaçlanan bu durum, ne yazık ki uygulamada pek elde edilememiştir. Birçok yetiştirici sürü oluşturmak bir yana, borcunu ödedikten sonra elindeki tüm hayvanları satarak başlangıçtaki durumuna dönmüştür.

Bu sorunları aşmak için, işletme sahiplerine düşük faizli ve uzun vadeli krediler açılarak yetiştiriciler maddi olarak güçlendirilmeli, bütün yetiştiriciler kooperatifleşmeye ve süt birlikleri oluşturmaya teşvik edilmeli ve yaygın bir eğitim-yayın çalışması yapılmalıdır.

Ancak zamanla bu sorunların da aşılabacağına ve projenin amaçlanan doğrultuda yetiştiricileri ve ülke ekonomisini kalkındırmaya katkıda bulunacağını ümit etmekteyiz.

6. KAYNAKLAR

- AKYÜZ, A. 1998. **Van yöresi aile işletmelerinde büyükbaş hayvan barnaklarının durumu ve geliştirme olanakları.** Çukurova Üni. Fen Bilimleri Enst. (Basılmamış doktora tezi).
- AKMAN, N. , EMİROĞLU, M. and TAVMEN, A., 2001. **Koyunculuk.** Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı Yayınları:4 ISBN: 975-993.
- ANONİM, 2001. Türkiye İstatistik Enstitüsü **2001 yılı genel tarım sayımı.**
- ANONİM, 2004. **Hatay ili Dörtyol ilçesi Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi.**
- ANONİM, 2006. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), **Hayvancılık özel ihtisas komisyon raporu,** Ankara.
- ANONİM, 2007a. Türkiye İstatistik Kurumu_ <http://www.tuik.gov.tr>.
- ANONİM, 2007b. **TEDGEM.**
- ANONİM, 2007c. **Hatay Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri Kayıtları.**
- ANONİM, 2007d. **İskenderun İlçe Tarım Müdürlüğü Kayıtları.**
- ANONİM, 2008a. <http://www.sydgm.gov.tr/sydtf/web/gozlem.aspx?sayfano=58>.
- ANONİM, 2008b. <http://www.iskenderun.gov.tr/?sayfa=icerik&icerikid=20>.
- BAKIR, G., 2002a. Van İlindeki özel süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal durumu. **YYÜ, Ziraat Fak., Tarım Bilimleri Dergisi. (J. Agric. Sci.),** 12(2): 1-10, Van
- BAKIR, G., 2002b. Van İlindeki özel süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal durumu. **YYÜ, Ziraat Fak., Tarım Bilimleri Dergisi. (J. Agric. Sci.),** 12(2): 1-10, Van
- BAKIR, G. 2002c. Van İlindeki özel süt sığırcılığı işletmelerinde tercih edilen kültür ırkları. **Yüzüncü Yıl Üniv. Ziraat Fak. Dergisi.** 12(2): 11-20, Van.
- BAKIR, G., DEMİREL, M., 2001. Van ili ve ilçelerindeki sığırcılık işletmelerinde kullanılan yem çeşitleri ve hayvan besleme alışkanlıkları. **YYÜ, Ziraat Fak., Tarım Bilimleri Dergisi. (J. Agric. Sci.),** 2001, 11(1): 29-37.
- BAYRAMOĞLU, Z., DİREK, M. 2006. Konya ilinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin ortağı olan işletmelerde süt sığırcılığı faaliyetinin ekonometrik analizi. **Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi,** 20 (40): (2006) 12-20.
- BOYAR, S., YUMAK, H., 2000. Isparta ve Burdur illeri süt sığırcılığı işletmelerinde kaba ve karma yem mekanizasyon düzeyi, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi (J. Agric. Sci.),** 2000, 10 (1): 11-18.
- ÇAĞLI, U., 2006. **Antakya Yöresi besi sığırcılığı işletmelerinin bilimsel değerlendirmesi.** Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- DEDEOĞLU, M., YILDIRIM, İ., 2006. Emek Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortak işletmelerin ekonomik analizi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi(J. Agric. Sci.),** 2006, 16(1): 39-48.
- DEMİRTAŞ, M., 2006. **Manavgat ilçesi süt sığırcılık işletmelerinin genel profili üzerine bir araştırma.** Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- FİDAN, H. , 1992. **Çorum ilinde sığır yetiştiriciliği yapan tarım işletmelerinin ekonomik analizi ve hayvansal ürünlerin maliyet unsurlarının araştırması.** Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

- GALİÇ, A. , BAYDİLLİ, T. , ÖZFİLİZ, A. , KUMLU, S. , 2004. İzmir ilinde yetiştirilen siyah alaca sığırlarda sürü büyüklüğünün süt ve döl verimi üzerine etkisi. **Hayvansal Üretim**, 45(2) : 17-22.
- GÜNLÜ, A. 1997. **Konya ili süt sığırcılık işletmelerinde karlılık ve verimlilik analizleri ile işletmelerin üretim ve pazarlama sorunları**. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- GÜREL, C., AKAY, M. 2008. Sinop ili merkez ilçe tarım işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı, arazi ve gelir dağılımı, gelire etki eden faktörlerin incelenmesi. **GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2008,25 (1), 7-14.
- ILDIZ, F. 1999. **Tokat ili merkez ilçesinde ithal sığır yetiştiren işletmelerin yapısı**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniv. Fen Bil. Enst., Ankara.
- İNAN, H. 1992. Tekirdağ ili süt sığırcılığı işletmelerinin doğrusal programlanma yöntemi ile planlanması ve planlı çalışmanın işletme gelirine etkisi. **I. Hayvancılık Sempozyumu**, Hasad Yayıncılık, 261-275 s., 8-9 Ocak 1992, Tekirdağ.
- KAYIŞOĞLU, B., ULGER, P., EKER, B. ve TAN, F. 1994. Tekirdağ İlinde hayvancılıkta mekanizasyon düzeyinin saptanması üzerine bir araştırma. **Trakya Üniv., Tekirdağ Zir. Fak. Dergisi.**, 3(1-2): 125-130, Tekirdağ.
- KOYUBENBE, N., 2005. İzmir ili Ödemiş ilçesinde süt sığırcılığının geliştirilmesi olanakları üzerine bir araştırma. **Hayvansal Üretim**, 46(1): 8-13.
- KÖSE, K., 2006. **Uşak ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı işletmelerin genel yapısı**. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- KUM, G., 2006. **Antalya İli Holstein Irkı Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye işletmelerin mevcut durumu, besleme alışkanlıkları ve sorunları**. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- NİZAM, S., ARMAĞAN, G. 2006. Aydın ilinde pazara yönelik süt sığırcılığı işletmelerinin verimliliklerinin belirlenmesi. **ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2006;3(2):53-60.
- OLUĞ, H.H. 1996. **Burdur süt sığırcılığının sorunları ve çözüm önerileri**. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniv. Fen Bil. Enst., Antalya.
- ÖNAL, A.R., ÖZDER, M. 2008. Edirne ili Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine üye işletmelerin yapısal özellikleri. **Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2008 5(2)
- ÖZTÜRK, D., KARKACIER, O. 2008. Süt sığırcılığı yapan işletmelerin ekonomik analizi (Tokat ili Yeşilyurt ilçesi örneği). **GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2008,25(1), 15-22.
- SOYAK, A., SOYSAL, M.İ., GÜRCAN, E.K. 2007. Tekirdağ ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve bu işletmelerdeki siyah alaca süt sığırlarının çeşitli morfolojik özellikleri üzerine bir araştırma. **Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2007 4(3)
- ŞAHİN, O. , 1994. **Ankara iline bağlı Ayaş ilçesi ve köylerindeki süt sığırcılığının yapısı**. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi Basılmamış), Ankara.
- ŞAHİN, K., 2001. Kayseri ilinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısal özellikleri ve pazarlama sorunları. **YYÜ, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi. (J. Agric.Sci.)**, 11(1): 79-86, Van.

- ŞAHİN, K., GÜL, A., KOÇ, B., DAĞISTAN, E. 2001. Adana ilinde entansif süt sığırcılığı üretim ekonomisi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, (J.Agric.Sci.)**, 2001,11(2):19-28.
- ŞAHİN, K., YILMAZ, İ. H., 2008. Van ili Gürpınar ilçesinde yem bitkileri üretimi ve sorunları üzerine bir araştırma. **Ankara Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi**, 2008, 14(1) 16-21.
- ŞEKERDEN, Ö. 1988. Sivas yöresinde sığır yetiştiriciliğinin durumu ve sorunları. **Sivas Yöresinde Tarımın Geliştirilmesi Sempozyumu**, Sivas Hizmet Vakfı Yay.: 1: 643-657, Tokat.
- ŞEKERDEN, Ö. , ÖZKÜTÜK, K. , 1993. **Büyükbaş Hayvan Yetiştirme**. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, No: 122, 392 sayfa.
- TAPKI, İ., 1996. **Hatay ili ve çevresinde süt sığırı yetiştiriciliği ve sığır besiciliği yapılan tarım işletmelerinin teknik, ekonomik ve yapısal özellikleri**. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- TOPALOĞLU, N. , GÜNEŞ, H. , 2005. İngiltere'deki siyah alaca sığırların döl verimi özellikleri üzerinde araştırmalar. **İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi**, 31(1) : 99-118
- TUGAY, A. , BAKIR, G. ,2004. **Giresun yöresindeki özel süt sığırı işletmelerinin ırk tercihleri ve barınakların yapısal durumu**.
- TUNCEL, E. 1994. **Hayvan Islahı**. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Notları No: 46: 217
- TUTKUN, M.,1999. **Diyarbakır ili merkez ilçeye bağlı köylerdeki süt sığırcılığının yapısı**. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TÜMER, S., A. AĞMAZ, 1989. **Ege Bölgesi süt ve besi sığırcılığı işletmelerinin çeşitli verim özellikleri üzerinde bir araştırma**. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Menemen, İzmir.
- UÇAK, A., 1992. **Samsun ilinde ithal ineklerle çalışan işletmelerin durumu ve sorunları üzerinde bir araştırma**. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniv. Fen Bil. Enst. Ankara.
- YASLIOĞLU, E., ARICI, İ. 2005. Bursa bölgesinde süt sığırcılığına uygun soğuk ahır tiplerinin geliştirilmesi üzerine bir araştırma. **Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi**, 2005 2 (2).
- YAYAR, R., O. KARKACIER, 1996. Tokat ili Pazar ilçesi süt sığırcılığı işletmelerinin ekonomik ve teknik özellikleri üzerine bir araştırma. **Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi**, 13 (1): 269-288.
- YILDIZ, Y., 1988. Çukurova Bölgesi süt sığırcılığı işletmelerinde mekanizasyon uygulamaları. **Tarımsal Mekanizasyon II. Ulusal Kongresi**, 10-12 Ekim, Erzurum, 68-79.

TEŞEKKÜR

Ülkemiz hayvancılığının sorunları konusunda değerlendirmeler yapılabilmesi için öncelikle, hayvancılıkla uğraşan ve geçimini bu yolla sağlayan insanların hayvancılığı ne şekilde yaptıklarının bilinmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi ülkemizdeki hayvancılık işletmelerinin çok büyük bir çoğunluğu küçük aile işletmeleri şeklindedir. Bu işletmeler hayvancılık yapmak için gerekli olan teknik bilgilerden yoksun olduklarından, hayvanların bakımı, beslenmesi ve sağlık sorunları gibi konularda büyük zorluklar yaşamaktadırlar.

Son yıllarda, başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olmak üzere bazı kuruluşların çeşitli yollarla yapmaya çalıştığı eğitim ve yayım faaliyetleri sonucunda, küçük aile işletmelerinin de bazı teknik bilgileri işletmelerinde uygulamaya başladıkları görülmektedir.

Ekonomik olarak zor durumda olan bu işletmelere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla gebe düve dağıtım yapılarak desteklenmeye de çalışılmışlardır.

Bu çalışmada, sözü edilen düvelerin dağıtıldığı işletmelerin ekonomik, sosyal ve yapısal özellikleri incelenmeye çalışılmış ve göze çarpan sorunlar ve bu sorunların çözümü üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında desteklerini ve fikirlerini esirgemeyen danışmanım ve değerli hocam sayın Prof. Dr. Özel ŞEKERDEN'e (Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü), büyük yardımlarını gördüğüm İskenderun İlçe Tarım Müdürlüğü çalışanlarına ve çalışmamın her aşamasında manevi desteğini esirgemeyen eşim Yasemin SÖĞÜT'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZGEÇMİŞ

1978 yılında Malatya’da doğdum. İlk ve Orta öğrenimimi aynı ilde tamamladım. 1991 yılında girdiğim İstanbul Selimiye Veteriner Sağlık Meslek Lisesinden 1994 yılında Veteriner Sağlık Teknisyeni ünvanıyla mezun oldum. 1995-2003 yılları arasında Ağrı ili Doğubayazıt İlçe Tarım Müdürlüğünde görev yaptım. 2003 yılında Hatay ili İskenderun ilçesine atandım. 1997 yılında başladığım Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni bölümünden 2005 yılında mezun oldum. Halen İskenderun İlçe Tarım Müdürlüğünde Veteriner Sağlık Teknisyeni olarak görev yapmaktayım.

**İSKENDERUN İLÇESİ KÜÇÜK AİLE SIĞIRCILIK İŞLETMELERİNİN
YAPISAL, SOSYAL VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE ANKET
SORULARI**

İl : Hatay İlçe : İskenderun Köy : Tarih :

- 1- Yetiştiricinin Adı :
- 2- Ailedeki Birey Sayısı :
- 3- Hayvancılıkta Deneyim Süresi :
- 4- Yetiştiricinin Tahsil Durumu :
- 5- Esas Geçim Kaynağı :
- 6- Arazinin Mülkiyet Durumu :
- 7- Arazi Genişliği :
- 8- İşletmede Hangi Türden Hayvanlar Var :
- 9- İşletmedeki Sığırılığın Türü
- 10- İşletmedeki Sığırların Irkları Nelerdir :
- 11- İşletmenin Kuruluş Tarihi :
- 12- İşletmeyi Kurulurken Hayvanların Alındığı Yer :
- 13- Yapılan Sığırılık Şekli :
- 14- Ahır Yapısı :
1) Planlı 2) Derme Çatma 3) Ev Altı
- 15- Ahırın Yapı Malzemesi :
- 16- Yemliklerin Malzemesi :
- 17- Havalandırma ve Aydınlatma Durumu :
- 18- Hayvanları Sulama Şekli :
- 19- Yemlerin Depolanma Şekli :

20- Hayvanları Barındırma Şekli :

21- Ahır Tipi :

22- İşletmedeki Sığır Mevcudu Ne Kadar :

23- İşletmede Sağılan İnek Sayısı :

24- Günlük Elde Edilen Toplam Süt Miktarı Ne Kadar :

25- İnek Başına Elde Edilen Süt Miktarı Ne Kadar :

26- Sağım Şekli :

27- Sütün Pazarlanış Şekli :

28- İşletmede Damızlık Hayvan Satışı Yapılıyor mu :

29- İşletmede Hangi Sağlık Uygulamaları Yapılıyor :

30- İşletmede En Sık Karşılaşılan Sağlık Problemleri Nelerdir :

31- Sığırların Beslenme Şekli :

32- Hayvan Başına Günlük Verilen Kesif Yem Miktarı Ne Kadar :

33- Hayvan Başına Günlük Verilen Kaba Yem Miktarı Ne Kadar :

34- Hayvanlarınıza Yedirdiğiniz Yemleri Nereden Temin Ediyorsunuz :

35- Tarım ve Köyişleri Bakanlığından Beklentileriniz Nelerdir :

a) Hayvancılık Desteklemelerinin Arttırılması ve Yeniden Düzenlenmesi

b) Kredi İmkanlarının Kolaylaştırılması ve Düşük Faizli, Uzun Vadeli Kredilerin Verilmesi

c) Hayvanlara Yönelik Sağlık Uygulamalarının Bedava Yapılması

d) Süt Fiyatlarının Arttırılması

e) Yem Fiyatlarının Düşürülmesi